

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Soňa Roštinská

Porod s utajenou totožností matky

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Porod s utajenou totožností matky“
vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 22. března 2019

.....

Soňa Roštinská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí práce prof. JUDr. Milaně Hrušákové, CSc., za její odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování diplomové práce poskytla.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Základní pojmy	9
1.1 Mateřství	9
1.2 Porod s utajenou totožností matky	10
1.3 Anonymní porody	11
1.4 Nalezenec	11
1.5 Baby boxy	12
1.6 Diskrétní porody	12
2. Právní úprava	14
2.1 Historický vývoj	14
2.2 Aktuální úprava a její původ	15
2.2.1 Ústavní úroveň	15
2.2.2 Občanský zákoník	16
2.2.3 Zákon o utajených porodech a související předpisy	16
2.2.4 Původ úpravy	18
2.3 Mezinárodní rovina	19
2.3.1 Úmluva o právech dítěte	19
2.3.2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	20
2.3.3 Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství	21
3. Podmínky porodu s utajenou totožností matky	22
4. Problémové aspekty právní úpravy	26
4.1 Hmotněprávní problémy	26
4.1.1 Příjmení dítěte	26
4.1.2 Rozpor právní úpravy s Listinou a mezinárodními Úmluvami	27
4.1.3 Problémové aspekty týkající se rodičů dítěte	28
4.2 Procesněprávní problémy	31
4.2.1 Rozpečetění zdravotnické dokumentace	31

4.2.2	Řízení o určení otcovství.....	35
4.2.3	Souhlas s osvojením.....	37
5.	Komparace s jinými právními řády	39
5.1	Francie	39
5.2	Německo	41
5.3	Slovensko.....	42
	Závěr.....	43
	Seznam použitých zdrojů.....	45
	Abstrakt	49
	Seznam klíčových slov	50

Seznam použitých zkratk

NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZoR	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ABGB	Všeobecný zákoník občanský
ZZS	zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování
MatZ	zákon č. 301/2002 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
ESLP	Evropský soud pro lidská práva

Úvod

Tématem mé diplomové práce je porod s utajením totožnosti matky, což je jeden ze způsobů odložení dítěte, tj. legální možnost, jak se matka může vzdát svého dítěte a zůstat přitom v anonymitě. Jedná se tak o institut, který rozšiřuje možnosti nastávajících matek, které se z jakéhokoliv důvodu rozhodli, že o své dítě pečovat nechtějí nebo jim to jejich situace neumožňuje. Matky se tak nemusí uchýlit k radikálnějším řešením jako např. odložení dítěte do baby boxu nebo hůř do popelnice, ale mohou jej v klidu a bezpečí porodit ve zdravotnickém zařízení.

Přestože se zdánlivě jedná o ideální řešení pro ženy v tíživých situacích, zavedení institutu porodu s utajením totožnosti matky sebou nese i řadu úskalí. Do českého právního řádu došlo k jeho zakotvení zákonem č. 422/2004 Sb., o utajených porodech. Právní úprava je však rozporuplná, a proto přináší mnoho otázek, které je třeba vyřešit, jako např. v kterých případech je možné odtajnit identitu matky? Na rozdíl od francouzské právní úpravy, která vyžaduje k odtajnění totožnosti souhlas matky, naše právní úprava tuto podmínku nevyžaduje, je tedy možno odkrýt identitu i proti vůli matky. Jedná se pak opravdu o institut utajení?

Jelikož nový občanský zákoník nereflektuje právní úpravu porodů s utajením totožnosti matky, je dle § 775 NOZ matkou dítěte žena, která dítě porodila, a to i přesto, že požádala o utajení své osoby. Má převahu právo matky na utajení své totožnosti nebo právo dítěte znát své rodiče ve smyslu čl. 7 Úmluvy o právech dítěte? Zákonodárce se rovněž vůbec nezabýval právy otce dítěte. Těmito a dalšími problémy spojenými s naší právní úpravou se budu zabývat.

Cílem mé diplomové práce je právně analyzovat českou právní úpravu porodů s utajenou totožností matky, zejména zhodnotit, zda je v současnosti dostatečná a zjistit, jak funguje v praxi. Poté na základě této analýzy a s ohledem na zahraniční právní úpravy daného institutu případně navrhnou vhodnější řešení problémových částí úpravy.

Má práce se člení na pět kapitol. V první z nich chci vymezit základní pojmy a odlišit od sebe podobné instituty, jako jsou porody s utajenou totožností matky, neboli tzv. utajené porody, anonymní porody a diskrétní porody. Je třeba vyzdvihnout základní rozdíly mezi danými instituty, jelikož občas dochází k záměně institutů z důvodu použití odlišné terminologie, a to jak mezi laiky, tak v odborné literatuře.

V druhé kapitole se zaměřím na právní úpravu porodů s utajenou totožností matky v České republice. Zejména pak odkud pochází prvotní inspirace pro danou úpravu, tedy na původ úpravy, dále na její historický vývoj a následně její aktuální stav a tzv. zákon o

utajených porodech. K doplnění celkového náhledu na daný institut rovněž uvedu i mezinárodní prameny, s kterými se právní úprava střetává.

V následující kapitole vymezím veškeré podmínky, které musí nadcházející matka splnit, aby mohla ve zdravotnickém zařízení zažádat o utajení své totožnosti, jakým způsobem tak má učinit a co všechno je k tomu potřeba. Rovněž se budu věnovat postupu zdravotnického zařízení po podání žádosti o utajení totožnosti matkou dítěte.

Ve čtvrté kapitole se zaměřím na problematické části právní úpravy, a to jak z hlediska hmotněprávního, tak z hlediska procesního. Mým cílem je poukázat na opravdu velké nedostatky úpravy, které je třeba je napravit, neboť činí utajené porody nekompletní a v praxi těžko využitelné především pro množství otázek, které vzbuzují.

V poslední kapitole bych chtěla srovnat naši právní úpravu s úpravami v jiných zemích, zejména se zaměřím na francouzskou právní úpravu a pokusím se nalézt inspiraci k případným lepším řešením problémových částí úpravy, které by bylo možné na naši právní úpravu utajených porodů aplikovat.

1. Základní pojmy

Primárně je třeba vymezit základné pojmy související s tematikou práce, aby nedocházelo ke vzniku rozporů. I v odborné literatuře může docházet k používání různé terminologie, jelikož každý vykládá dané pojmy trochu jinak. V médiích či laických článcích může docházet až k záměně různých institutů, většinou z důvodu nedostatečného náhledu do problematiky. Abychom se vyhnuli případným nesrovnalostem, budu pojmy používat v následujících významech.

1.1 Mateřství

„*Mater semper certa est*“, tj. matka je vždy jistá. Tato stará římskoprávní zásada je v českém právním prostředí již tradičně uznávána a je považována za základ statusového poměru mezi matkou a dítětem, přestože dané ustanovení bylo právně zakotveno teprve nedávno prostřednictvím novely zákona o rodině (zákonem č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů).¹

Občanský zákoník ve svém § 775 stanovuje, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Jedná se o poměrně jasné a jednoznačné ustanovení, které je kogentní, tzn. nelze se od něj jednostranně odchýlit. Rovněž smluvní odchýlení není možné. Jakékoliv porušení kogentního ustanovení je stiženo absolutní neplatností,² ke které soud přihlíží *ex effo*.³ Jelikož je právní mateřství založeno objektivně zjistitelným faktem, kterým je porod, jedná se o poměr mezi matkou a dítětem, se kterým nelze už z podstaty věci disponovat, a to ani jednostranně (např. vzdáním se či zřeknutím se dítěte), ani dvoustranně (smluvním ujednáním).⁴

Porodem se pak má na mysli oddělení dítěte od mateřského těla, nikoli pouhé započetí porodních bolestí nebo počátek procesu porodu, ale až úplné vypuzení nebo vynětí plodu z těla matky. Porod se považuje za ukončení těhotenství, ať už se dítě narodí živé nebo mrtvé. O narození živého dítěte se jedná, pokud dítě dýchá anebo projevuje jiné známky života, jako jsou srdeční činnost, pulzace pupečníku nebo pohyb kosterního svalstva.⁵

---

¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 53.

² Jak vyplývá z § 580 odst. 1 NOZ a § 588 NOZ.

³ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 153.

⁴ RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 47.

⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 153.

Vztahy mezi rodiči a dětmi patří mezi nejvýznamnější vztahy mezi lidmi vůbec a proto je třeba jim poskytovat i náležitou ochranu, zejména pak nezletilým dětem. Nejen z těchto důvodů je třeba, aby tyto vztahy byly upraveny co nejpřesněji je to možné a aby byly co nejvíce stabilizovány. Rodinněprávní vztah mezi matkou a dítětem vzniká na základě jednoduché právní skutečnosti, kterou je narození dítěte. Ale i přesto se mohou vyskytnout situace, kdy je otázka mateřství sporná. Procesní úpravu pro řešení těchto situací můžeme najít v ZŘS – řízení o určení a popření rodičovství.⁶ Příkladným institutem sporného mateřství je porod s utajenou totožností matky a další následující instituty.

1.2 Porod s utajenou totožností matky

Porod s utajenou totožností matky nebo tzv. utajený porod je jednou z možností, jak se žena může legálně vzdát svých práv a povinností ke svému dítěti. Jedná se o situaci, kdy žena přijde do zdravotnického zařízení a požádá o utajení své totožnosti v souvislosti s porodem. Utajení se provede tak, že zdravotnické zařízení povede osobní údaje ženy odděleně od zdravotnické dokumentace. Jedná se o jméno a příjmení, datum narození ženy, datum porodu a žádost o utajení své totožnosti. Jakmile bude hospitalizace ženy ukončena a ta bude propuštěna ze zdravotnického zařízení, zdravotnická dokumentace se doplní o tyto údaje a následně zapečetí. Zapečetěnou zdravotnickou dokumentaci lze otevřít jen na základě rozhodnutí soudu.⁷ To ovšem neplatí v případě, kdy bude dokumentace rozpečetěna na žádost ženy, která požádala o utajení své osoby.⁸

I přesto, že totožnost matky je utajena, statusový vztah mezi matkou a dítětem vznikne v okamžiku narození dítěte a žena je tak právně matkou dítěte. Dítě nemá status nalezence. Samotnou žádostí o utajení totožnosti nezanikají automaticky matce všechny povinnosti, které k dítěti má. Matka je ex lege nositelkou rodičovské odpovědnosti a rovněž je zákonnou zástupkyní dítěte. Jelikož ale matka již vyjádřila svou neochotu starat se o dítě, či s ním být jakkoliv spojována, je nezbytné dítěti ustanovit opatrovníka.⁹

Právní vztah mezi matkou a dítětem a tím pádem i rodičovská odpovědnost matky zanikne teprve tehdy, až bude dítě nezrušitelně osvojeno.¹⁰ Ačkoliv, aby dítě mohlo být

---

⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 186 – 187.

⁷ Tamtéž, s. 191 – 192.

⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 156.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 192.

osvojeno, je vyžadováno, aby k němu matka udělila souhlas, případně by muselo proběhnout řízení o nezájmu dle ZŘS.¹¹

Osobní údaje matky následně nebudou zapsány do matriky, tj. v matrice budou pouze údaje o dítěti. Jméno dítěti může matka sama vybrat. Co se týče příjmení, zde došlo k nedůslednosti při novelizaci matričního zákona a dítě nadále nese příjmení matky.¹²

1.3 Anonymní porody

Anonymní porody se liší od porodu s utajením totožnosti zejména v tom, že v případě anonymního porodu není vůbec známa totožnost matky. Dítě je anonymně odloženo nebo odevzdáno do zdravotnického zařízení. Jelikož matka není známá, dítě má status nalezence.¹³ Jedná se o případy, kdy matka sama odevzdá dítě ve zdravotnickém zařízení, ale k prokázání své totožnosti předloží doklady, které jsou falešné, nebo svou totožnost vůbec neprokáže.¹⁴

Anonymní porody u nás nejsou považovány za legální možnost odložení dítěte. Každé dítě je třeba ihned po narození registrovat, aby byly pevně stanoveny jeho statusové vazby na rodiče. Jedná se o povinnost stanovenou mezinárodními závazky a rovněž matričním zákonem. Narození dítěte se musí do 3 pracovních dnů od porodu oznámit matričnímu úřadu poskytovatelem zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení byl porod ukončen, lékařem, který jako první poskytl zdravotní péči při porodu nebo po něm, jedním z rodičů, ustanoveným opatrovníkem nebo kýmkoliv, kdo se o narození dozvěděl. Po oznámení je dítěti vystaven rodný list a je zapsáno do matriky.¹⁵ U anonymních porodů se to nestane, jelikož matka není známa ani personálu ve zdravotnickém zařízení a dítě má status nalezence.

1.4 Nalezenec

Status nalezence má dítě, jehož osobní stav není určen. Dítě nemá v matrice osobní údaje ani o matce ani o svém otci.¹⁶ Takové situace jsou řešeny v § 17 zákona o matrikách. Jestliže nedojde ke zjištění totožnosti dítěte, zapíše se do knihy narození údaje o dítěti podle výsledků šetření orgánů policie a zprávy lékaře, která obsahuje sdělení o pohlaví a

---

¹¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 156.

¹² Tamtéž.

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Zákon o rodině*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2005, s. 211.

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Anonymní a utajené mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 2, s. 53 – 57.

¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 154 – 155.

¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 187.

pravděpodobném datu narození dítěte. Tyto podklady jsou matričnímu úřadu předloženy orgánem policie, který prováděl šetření.¹⁷

Jestliže ani šetřením orgánu policie nejsou rodiče dítěte zjištěni, oznámí to matriční úřad soudu. Následně je soud povinen určit dítěti osobní jméno a příjmení a také poručníka,¹⁸ protože dítě se statutem nalezence nemá rodiče, a tím pádem nemá ani zákonného zástupce.¹⁹

1.5 Baby boxy

Veřejností je tolerován i další způsob, kterým může nadcházející matka vyřešit svou situaci. Jedná se o případ, kdy je nechtěné dítě odloženo do tzv. baby boxu.²⁰ Baby boxy jsou speciální schránky, kterou jsou umístěny ve vnější stěně zdravotnického zařízení, zpravidla nebývají hlídány kamerou, aby se ženy, které chtějí odložit dítě, nebály, že budou následně identifikovány. Uvnitř jsou vyhřívané a chvíli poté, co je do nich dítě vloženo, ohlásí signál danou skutečnost zdravotnickému personálu. Počet schránek vybudovaných v České republice neustále vzrůstá.

Problematika baby boxů není žádným zákonem upravena, tzn., není zakázána. Rozhodně se však nejedná o řešení, které by mělo být propagováno či podporováno, jelikož se jedná zpravidla o nezodpovědné jednání matky, které má nakonec vliv akorát na práva dítěte.²¹

Dítě odložené do baby boxu má status nalezence, stejně jako v případě anonymního porodu. Zápis do knihy narození se rovněž provede po ukončení šetření orgánem policie, jak již bylo zmíněno výše. Matce, která odloží dítě do schránky, nehrozí žádné trestněprávní postížení.²²

1.6 Diskrétní porody

Od porodu s utajenou totožností matky je nutno odlišit tzv. diskrétní porod, který občas bývá označován také jako utajený porod, proto může docházet k záměně těchto pojmů. Jedná se však o zcela odlišnou situaci. Jako diskrétní porod je označována situace, kdy matka

---

¹⁷ DAUBNEROVÁ, Alena. *Matriční činnost po účinnosti nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013, s. 43

¹⁸ Jak vyplývá z ustanovení § 864 NOZ a 928 odst. 1 NOZ.

¹⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 510.

²⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 57.

²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 155 – 156.

²² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 511.

porodí dítě ve zdravotnickém zařízení, které je ale vzdálené od bydliště matky. Dojde tak prakticky k utajení porodu před okolím ženy.²³

Diskrétní porody probíhají zejména v Dětském domově v Aši pro děti do 3 let. Nastávající matky jsou ubytovány ve speciálních pokojích, je jim zajišťována kvalitní lékařská péče a řádná strava. Poté jsou matky převezeny k porodu do nejbližší porodnice. Po porodu se mohou rozhodnout, zda si dítě ponechají nebo se ho vzdají. Ve druhém případě je veškerá dokumentace zařízena domovem a dítě je následně předáno do náhradní rodinné péče. Náklady za péči a ubytování jsou hrazeny dle možností matky, tedy buď z jejích příjmů anebo ze sponzorských darů.²⁴

Problematika diskretních porodů rovněž není nikde právně zakotvena, tudíž nejsou stanoveny žádné podmínky, které musí být splněny, aby se v porodnici mohl uskutečnit diskretní porod. Proto je matka dítěte zapsána v knize narození i v rodném listě dítěte jako u běžných porodů. Rovněž se tedy může pro diskretní porod rozhodnout i vdaná žena.

---

²³ KÜMMEL, Jan., JANKŮ, Petr. Legální anonymní odložení novorozence – současné možnosti v ČR. *Praktická gynekologie*, 2007, roč. 11, č. 4, s. 175.

²⁴ RÁKOS, Miroslav. Jak probíhají utajené porody v DD 0-3 Aš. *Náhradní rodinná péče*, 2000, č. 2, s. 37.

2. Právní úprava

Právní úprava porodu s utajenou totožností matky a mateřství obecně není v Evropské Unie sjednocena. Jedná se však o problematiku, které se dotýká i celá řada mezinárodních úmluv. Ani česká právní úprava daného institutu není bezrozporná a nevytváří komplexně fungující celek. V následující kapitole se zaměřím na prameny, které upravují problematiku utajených porodů, na jejich historický vývoj a původ současné právní úpravy v ČR.

2.1 Historický vývoj

Občanské právo u nás dlouho nebylo kodifikováno tak, aby utvářelo jednotný celek. Takové kodifikace se dočkalo až na počátku 19. století prostřednictvím všeobecného zákoníku občanského z roku 1811.²⁵ Základem pro ABGB byla přirozenoprávní škola. Zákoník bez výhrad převzal již dlouho uznávanou starou římskoprávní zásadu „*mater semper certa est*“ a identitu matky považoval za nezpochybnitelnou. Rovněž byl považován za velmi pokrokové dílo.²⁶

Jelikož však ABGB platil pouze na území českém a nikoliv na Slovensku, docházelo na území Československé republiky k aplikaci dvojího práva. Ve snaze odstranit tento právní rozpor a sjednotit úpravu, započaly v roce 1920 rekodifikační práce. Výsledkem těchto prací byl vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937, který vycházel z ABGB. Kvůli nepříznivému politickému vývoji však nebyl tento návrh přijat, a tak u nás ABGB platil až do roku 1950.²⁷

V 50. letech došlo k oddělení práva rodinného od práva občanského,²⁸ čímž došlo ke vzniku rodinného práva jako samostatného právního odvětví. Důvodem pro toto rozdělení byla snaha zvýraznit osobní charakter rodinných vztahů a jejich oddělení od majetkových vztahů, které byly nadále upraveny v občanském zákoníku. Jednalo se o právní úpravu, která byla velmi výrazně ovlivněna sovětským právem.²⁹

Dalším významným mezníkem rodinného práva byl zákon o rodině (zák. č. 94/1963 Sb.), který nabyl účinnosti dne 1. 4. 1964 a velmi dlouhou dobu byl na našem území primární

---

²⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 33.

²⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 508.

²⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 33 – 34.

²⁸ Zejména zákonem č. 265/1949 Sb., o právu rodinném a zákonem č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

²⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, s. 24 – 25.

úpravou rodinného práva, který byl nahrazen až účinností NOZ. Systematika zákona byla odlišná od dosavadní úpravy, jelikož opustil tradiční členění rodinněprávních vztahů a nastavil systém oddělení osobních vztahů od majetkových.³⁰ Některé již tradiční instituty byly ze zákona vypuštěny³¹ a byly zavedeny nové socialistické pojmy. Zájem jedince a rodiny byl postaven až jako druhořadý a na prvním místě stál zájem společnosti. Národní výbory nahradily činnosti soudů a byl jim umožněn i zásah do nejvýznamnějšího vztahu, kterým je vztah mezi rodičem a dítětem, a to pomocí možnosti odejmout dítě z rodiny.³² Zákon o rodině již ve svém § 50a ZoR obsahoval ustanovení, které poté převzal NOZ, stanovující, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Tímto ustanovením je jednoznačně určeno, kdo je matkou dítěte. Dané ustanovení bylo do ZoR vneseno až novelou, tj. zákonem č. 91/1998 Sb.³³

2.2 Aktuální úprava a její původ

2.2.1 Ústavní úroveň

Důležité zájmy jako je lidský život je třeba chránit na nejvyšší možné úrovni. K tomu nám slouží Ústava a LZPS, která je dle článku 3 Ústavy součástí ústavního pořádku. Na ústavní úrovni je rovněž v čl. 10 zakotvena aplikační přednost mezinárodních smluv, kterými ČR vázána.³⁴

V listině je pro nás důležitý zejména čl. 6 odst. 1: „Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.“ Dále je velmi podstatný čl. 32, který zakotvuje ochranu rodině a zejména pak dětem. Čl. 32 odst. 1 LZPS: „Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.“ Čl. 32 odst. 3 LZPS: „Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.“ Čl. 32 odst. 4 LZPS: „Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.“³⁵

---

³⁰ Tamtéž, s. 30 – 32.

³¹ Např. poručenství nebo pěstounská péče.

³² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 27 – 28.

³³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Zákon o rodině*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2005, s. 209.

³⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

³⁵ Usnesení předsednictva ČNR č. 8/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

2.2.2 Občanský zákoník

Právní úprava mateřství v občanském zákoníku se nachází v části druhé, zabývající se rodinným právem, v druhé hlavě – příbuzenství a švagrovství, v dílu dva – poměry mezi rodiči a dítětem, v oddílu jedna – určování rodičovství, konkrétně v § 775: „*Matkou dítěte je žena, která dítě porodila.*“.³⁶ Ustanovení bylo bez úprav převzato ze zákona o rodině.

Podle daného ustanovení je porod jedinou rozhodnou skutečností pro určení mateřství. Ustanovení je rovněž v souladu s článkem 2 Úmluvy o právním postavení dětí narozených mimo manželství, neboť jejich postavení staví naroveň dětí narozených v manželství.³⁷ Právní úpravu mateřství v občanském zákoníku lze považovat za tradiční. Její základ je postaven na stejné filozofii jako ABGB. I když rodinné právo dnes dostává lidskoprávní rozměr, stále je zákonem ctěna přirozenoprávní zásada jedné matky a jednoho otce.³⁸

2.2.3 Zákon o utajených porodech a související předpisy

Možnost matek požádat o utajení své totožnosti v souvislosti s porodem byla v našem právním řádu zakotvena teprve nedávno, a to v roce 2004, když byl přijat zákon č. 422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů neboli zákon o utajených porodech. Tento zákon je velmi kritizován, jelikož nebyl příliš důsledně promyšlen. Dochází tak k situaci, kdy norma veřejného práva zasahuje do statusových práv, které jsou svou povahou soukromým právem. Další nedůslednost vykazuje to, že zákonem nedošlo ke změně ustanovení § 50a ZoR, které jednoznačně stanovuje, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Přičemž dané ustanovení je kogentní, tzn., že se od něj nelze odchýlit.³⁹ Rovněž je třeba zmínit, že zákon o utajených porodech neprošel standartním legislativním procesem, ale byl přijat na základě poslancecké iniciativy ze strany KDÚ-ČSL.⁴⁰

Účelem zákona je navrhnout těhotným ženám, které se ocitly v těžké životní situaci a nemohou nebo se nechtějí z nějakého důvodu o dítě starat, další možnost řešení jejich situace, aby nemusely přistupovat k radikálnějším řešením, např. usmrcení dítěte. Do přijetí tohoto

³⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 339 – 340.

³⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 506.

³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Anonymní a utajené mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 2, s. 53 – 57.

⁴⁰ HRABÁK, Jan. Utajený porod jako nový institut zdravotnického práva. *Zdravotnictví a právo*, 2004, roč. 8, č. 10, s. 12 – 13.

zákona nebyl na našem území utajený porod fakticky možný. Existovala zde pouze možnost diskrétního porodu, tj. родit ve zdravotnickém zařízení vzdáleném od místa bydliště matky, kdy ale nedochází k utajení osobních údajů matky, neboť zdravotnická zařízení mají povinnost vést zdravotnickou dokumentaci, která obsahuje i údaje o matce dítěte. Utajený porod poskytuje matkám možnost vyhnout se případným negativním reakcím okolí. Zákon se tak téměř idealistickým způsobem snaží zabránit umělému ukončení těhotenství.⁴¹ Dalším cílem zákona bylo co nejvíce zjednodušit a urychlit řízení o umístění dítěte do náhradní rodinné výchovy, aby nastalá situace měla co nejmenší vliv na celkový vývoj dítěte.⁴²

Zákonem o utajeném porodu dochází rovněž ke změně zákona o veřejném zdravotním pojištění a to tak, že do § 13 byl vložen nový odstavec, který se týká hrazení zdravotnické péče spojené s porodem s utajenou totožností matky. Ustanovení uvádí, že tato péče bude hrazena zdravotní pojišťovnou, kterou požádá zdravotnické zařízení, ve kterém k utajenému porodu došlo, na základě identifikačních údajů pojištěnce, tedy matky.⁴³ Na tuto změnu reagovalo také Ministerstvo zdravotnictví a ve svém věstníku vydalo Postup zdravotnických zařízení při poskytování zdravotní péče související s utajeným porodem, ve kterém uvádí, že ochrana poskytovaná osobním údajům matky, která požádala o utajení své identity, se nevztahuje na registrační číslo pojištěnce a rovněž na číslo neboli název příslušné zdravotní pojišťovny.⁴⁴

Další reakcí Ministerstva zdravotnictví na zakotvení zákona o utajených porodech bylo vydání Metodického pokynu k postupu zdravotnického zařízení při propouštění novorozenců vyžadujících zajištění náhradní rodinné péče, v jehož článku 5 vyzdvihlo povinnost gynekologicko-porodnických a novorozeneckých oddělení zdravotnických zařízení oznámit orgánu sociálně právní ochraně dětí podle místa bydliště matky skutečnost, že matka dítěte jej odmítá a chce ho dát k adopci. Zajištění a zprostředkování náhradní rodinné péče poté zajišťuje stát a jeho orgány.⁴⁵

---

⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 211.

⁴³ Zákon č. 422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁴ Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 1/2005.

⁴⁵ Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 6/2005.

V roce 2011 navázal na právní úpravu zákona o utajeném porodu z roku 2004 zákon o zdravotních službách, který ve svém § 37 zakotvil, že žena má právo na utajení své osoby v souvislosti s porodem. V zákoně však dochází ke smíchání pojmů utajený a anonymní porod.⁴⁶ Nejedná se o rozsáhlé ustanovení, má pouze 3 odstavce a přesto došlo k terminologickému omylu.

2.2.4 Původ úpravy

Naše právní úprava porodu s utajenou totožností matky si vzala inspiraci ve Francii. Ve francouzské právní úpravě je zakotvena možnost tzv. anonymních porodů a ročně tam touto cestou přijde na svět 500 až 700 dětí.⁴⁷

Svůj vliv na přijetí dané úpravy měl také známý případ *Odievre* proti Francii,⁴⁸ který byl projednáván a dne 13. února 2003 rozhodnut u Evropského soudu pro lidská práva. Stěžovatelka, paní Pascale Odievre, která je francouzskou státní příslušnicí, se narodila dne 23. března 1965 v Paříži, ale hned po porodu se jí její matka zřekla a požádala o utajení porodu a její identity. Stěžovatelka byla svěřena do péče úřadu sociální pomoci a následně byla nezrušitelně osvojena rodinou Odievre. V roce 1990 se stěžovatelka snažila vypátrat svou biologickou matku pomocí nemocniční karty, ze které získala jisté údaje o své původní rodině, ale nedostačovaly k identifikaci její matky, proto se stěžovatelka rozhodla celou věc řešit soudní cestou. Po neúspěchu u soudu první instance v Paříži, se dne 12. března 1998 obrátila na Evropskou komisi pro lidská práva a namítala porušení článku 8 Úmluvy, jelikož jí z důvodu utajení jejího narození nebylo umožněno zjistit její původ, poznat její biologickou rodinu a svůj osobní příběh, což dle stěžovatelky spadá pod soukromý život ve smyslu daného článku. Stěžovatelka rovněž namítala porušení článku 14 Úmluvy, jelikož francouzská úprava utajení porodu zakládá diskriminaci z důvodu narození. V rozhodované věci tak proti sobě stojí dva protichůdné zájmy. Na jedné straně zájem na zjištění svého původu proti právu na respektování soukromého života ženy, která požádala o své utajení na straně druhé. ESLP uznává, že článek 8 Úmluvy je na daný případ aplikovatelný, dodává však, že se vztahuje jak na dítě, tak na jeho matku. V roce 2002 byl ve Francii zakotven zákon, který umožňuje odtajnit identitu matky, pokud ta s tím vysloví souhlas. V daném případě se ovšem jedná o dítě, jehož matka výslovně požádala o utajení své osoby a nebylo prokázáno, že by svůj postoj

⁴⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 513.

⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸ HŮLKA, Štěpán. K problematice utajených porodů. *Jurisprudence*, 2005, roč. 14, č. 7, s. 52 – 56.

jakkoliv změnila. ESLP rovněž poznamenal, že stěžovatelka se dostala k údajům o původu své biologické rodiny, takže svůj osobní příběh mohla získat z těchto údajů, aniž by došlo k identifikaci matky. Na závěr tedy ESLP konstatoval, že Francie neodtajněním identity matky nepřekročila míru uvážení a článek 8 Úmluvy nebyl porušen. Stejně tak se soud domnívá, že nedošlo k diskriminaci stěžovatelky a článek 14 Úmluvy rovněž nebyl porušen.⁴⁹

2.3 Mezinárodní rovina

Rodinné právo je svou podstatou založeno na základních lidských právech, a jelikož lidská práva patří mezi nejdůležitější zájmy, které je třeba chránit nejen na vnitrostátní úrovni, ale také mezinárodně, není se čemu divit, že i rodinné právo je třeba upravit na mezinárodní úrovni. Mezi prameny rodinného práva je proto i celá řada mezinárodních smluv, které se zaměřují na ochranu rodiny celkově nebo na nezletilé děti.

Na základě čl. 10 Ústavy jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas a jimiž je ČR vázána, součástí našeho právního řádu. Pokud dojde k rozporu mezi ustanovením mezinárodní smlouvy a ustanovením zákona, aplikuje se mezinárodní smlouva. Jejich aplikační přednost je tak zakotvena Ústavou. Mezi nejdůležitější smlouvy patří následující:

2.3.1 Úmluva o právech dítěte

Úmluva byla přijata v New Yorku a je platná ode dne 2. 9. 1990. Pro ČSFR se stala závaznou dne 7. 1. 1991 a po vzniku České republiky jako samostatného státu, byly práva a závazky z této Úmluvy převzaty.⁵⁰ Jedná se o Úmluvu, která je akceptovaná velmi velkým počtem států i mezinárodních společenství a někdy bývá označována jako Magna charta práv dětí. Z hlediska působnosti, která je vymezena v čl. 1, se Úmluva vztahuje pouze na děti mladší 18 let, pokud není zletilosti dosaženo dříve dle vnitrostátního právního řádu.⁵¹ Konečný verdikt, zda bude na dítě aplikována tato Úmluva, je tak ponechán na vnitrostátní úpravě. Ne všechna ustanovení Úmluvy jsou však self-executing, tj. přímo použitelná ve vnitrostátním právu, proto je řada z nich zakotvena stejně nebo velmi podobně ve vnitrostátním právním řádu.⁵²

Pro účely této práce je nejvýznamnější čl. 7 odst. 1 Úmluvy, který stanoví: „*Každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní*

⁴⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 2. 2003, ve věci *Odievre proti Francii*, č. 42326/98.

⁵⁰ POLÁKOVÁ, Martina. Určení rodičovství z pohledu práva dítěte znát své rodiče deklarovaného Úmluvou o právech dítěte. *Právní rozhledy*, 2000, roč. 8, č. 2, s. 55.

⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 10.

⁵² Tamtéž.

příslušnost a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči.“ Ve 2. odstavci je poté zakotvena povinnost státu zabezpečit provádění těchto práv.⁵³ Z jazykového výkladu daného článku vyplývá, že adresátem povinností stanovených tímto ustanovením nejsou přímo jednotlivci, ale stát.⁵⁴ Rovněž z formulace použité v ustanovení „pokud je to možné“ lze usuzovat, že Úmluva sice zakotvuje právo dítěte znát své rodiče a tím zjistit svůj původ, ale zároveň připouští, že to nebude možné vždy, čímž dává prostor pro zavedení institutu utajeného porodu a anonymních porodů. A co víc, sama Úmluva stanovuje ve svém čl. 3 výjimku z práva dítěte znát své rodiče, a to tehdy, pokud by to bylo v nejlepším zájmu dítěte.⁵⁵

2.3.2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Dalším důležitým pramenem rodinného práva zakotveným na mezinárodní úrovni je Evropská úmluva o lidských právech, která byla Radou Evropy přijata již v roce 1950 v Římě.⁵⁶ Ochrana rodinného a soukromého života se věnuje čl. 8 odst. 1 Úmluvy, který stanovuje následující: *„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.“* Dle druhého odstavce pak: *„Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“*⁵⁷ Jak již bylo zmíněno výše, porušení tohoto článku bylo namítáno ve věci *Odievre* proti Francii.

Objevují se názory, že zakotvení porodu s utajenou totožností matky v českém právním řádu je v rozporu s čl. 8 Úmluvy, jelikož dle judikatury ESLP z daného ustanovení vyplývá i pozitivní závazek státu vytvářet podmínky, které budou napomáhat ochraně rodinného života. Institut utajeného porodu je však pravým opakem, jelikož fakticky brání dítěti, aby poznalo svůj původ. Stát tak nezabránil vytvoření takovéto překážky. Na druhou stranu do práva rodiče na soukromý život, který je rovněž chráněn článkem 8, může být zahrnuto i právo vzdát se dítěte a zůstat utajen.⁵⁸

---

⁵³ Úmluva o právech dítěte.

⁵⁴ POLÁKOVÁ, Martina. Určení rodičovství z pohledu práva dítěte znát své rodiče deklarovaného Úmluvou o právech dítěte. *Právní rozhledy*, 2000, roč. 8, č. 2, s. 55.

⁵⁵ FLÍDROVÁ, Adéla. Anonymní porod? *Jurisprudence*, 2004, roč. 2, č. 4, s. 13.

⁵⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 10.

⁵⁷ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

⁵⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Anonymita osvojení versus právo dítěte znát svůj původ. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 5, s. 158 – 164.

2.3.3 Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství

Mezi prameny rodinného práva je třeba zmínit i Evropskou úmluvu o právním postavení dětí narozených mimo manželství, která byla přijata ve Štrasburku v roce 1975. Jejím cílem byl zlepšit právní postavení dětí narozených mimo manželství a sjednotit úpravu členských států Rady Evropy. Působnost úmluvy se vztahuje na děti narozené mimo manželství, tj. na které se nevztahuje zákonná domněnka otcovství nebo na případy, ve kterých došlo k popření otcovství.⁵⁹

Dle Čl. 2: „*Určení matky dítěte narozeného mimo manželství bude záviset výhradně na skutečnosti porodu.*“⁶⁰ Určení matky tak opět závisí pouze na právní skutečnosti, kterou je porod.

---

⁵⁹ Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství [online]. senat.cz, [citováno dne 10. 2. 2019] dostupný na <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=2626&id_var=2626>.

⁶⁰ Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství.

3. Podmínky porodu s utajenou totožností matky

Základní podmínky pro uskutečnění porodu s utajenou totožností matky jsou stanoveny v zákoně o utajených porodech z roku 2004 a v ZZS z roku 2011. Jen pokud budou všechny následující podmínky splněny, může dojít k utajení a následné zvláštní ochraně identity matky dítěte.

První podmínkou utajeného porodu je, že se musí jednat o ženu s trvalým pobytem na území České republiky. Tato podmínka je stanovena jak v zákoně o utajených porodech, tak v ZZS a hraje roli zejména kvůli hrazení nákladů za porod a následnou péči o matku i dítě. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, veškeré náklady jsou totiž hrazeny pojišťovnou matky, tedy pokud matka sdělí údaje o své pojišťovně zdravotnickému zařízení. Tyto údaje jsou známy jen ošetřujícímu lékaři. Jelikož mají všechny nastávající matky, které mají pobyt na území ČR, zdravotní pojištění, nejedná se o žádnou další finanční zátěž pro zdravotní pojišťovny, protože i kdyby matka nepožádala o utajení své osoby, musely by pojišťovny tyto náklady uhradit.⁶¹ Pokud však matka odmítá sdělit zdravotnickému zařízení údaj o své pojišťovně, bude muset veškeré poplatky spojené s porodem uhradit sama.⁶² Zdravotní péče poskytovaná dítěti bude hrazena úplně stejným způsobem, tedy prostřednictvím zdravotní pojišťovny matky. Zdravotnická zařízení tak mají nárok na proplacení všech nákladů za poskytovanou péči, stejně jako u porodů probíhajících běžnou cestou.⁶³

Další stanovenou podmínkou je, že matka musí po porodu písemně požádat o utajení své osoby. Jedinou náležitostí žádosti, která je zakotvena v zákoně, tak je obligatorní písemná forma. V § 37 odst. 2 ZZS, věta za středníkem je dále stanoveno, že součástí žádosti je prohlášení matky, že nehodlá o své dítě pečovat.⁶⁴ Aby žena mohla žádost ve zdravotnickém zařízení podat, musí být k takovému jednání způsobilá. Způsobilost právně jednat, neboli svéprávnost je upravena v § 15 odst. 2 NOZ jako způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem. Dle § 30 odst. 1 NOZ se pak plně svéprávným člověk stává až zletilostí, která se nabývá dovršením osmnáctého roku věku.⁶⁵

Dále je stanoveno, že se nesmí jednat o ženu, jejímuž manželé by svědčila domněnka otcovství, z čeho vyplývá, že vdané ženy jsou z tohoto institutu vyloučeny. O utajení své

---

⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

⁶² Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 1/2005.

⁶³ UHEREK, Pavel. *Povinná mlčenlivost zdravotnických zařízení*. Praha Grada, 2008, s. 89.

⁶⁴ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

⁶⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

osoby tak smí požádat jen svobodné ženy a dále ženy rozvedené, či ovdovělé, ale jen pokud prokáží, že jejich bývalému či zesnulému manželovi nesvědčí domněnka otcovství.⁶⁶ V českém právu jsou celkově zakotveny tři domněnky otcovství, v zákoně o utajených porodech ani v ZZS není výslovně stanoveno, o jakou domněnku se jedná, ale z daného ustanovení jasně vyplývá, že cílí na první domněnku otcovství, která je zakotvena v § 776 NOZ a svědčí ve prospěch manžela matky, pokud dítě bylo narozeno v době trvání manželství či do třicátého dne poté, co manželství zaniklo, bylo prohlášeno za neplatné nebo byl manžel matky prohlášen za nezvěstného.⁶⁷

Jisté podmínky musí být v případě utajeného porodu dodrženy i ze strany zdravotnických zařízení. Jedná se zejména o povinnost vést zdravotnickou dokumentaci o poskytované péči související s těhotenstvím a porodem. Součástí dokumentace jsou i osobní údaje o matce dítěte, které jsou důležité pro správné zjištění zdravotního stavu ženy, mezi které patří např. výsledky různých vyšetření, evidence onemocnění a průběhu léčby. Aby bylo zajištěno patřičné utajení totožnosti matky, je jméno a příjmení ženy, žádost o utajený porod, datum narození a datum porodu nutno vést odděleně od zbytku údajů. Jakmile je žena ze zdravotnického zařízení propuštěna, dojde k doplnění dokumentace o údaje vedené odděleně a následně se celá dokumentace zapečetí.⁶⁸ Vedení zdravotních údajů o matce má význam také proto, že dítě může během svého života vážně onemocnět a pokud by daná choroba byla dědičného charakteru, zdravotní záznamy matky jednoznačně usnadní stanovení diagnózy a následnou léčbu.⁶⁹

Jelikož i při porodu s utajenou totožností matky je třeba zajistit spolupráci lékaře a personálu, váže se na tyto osoby povinnost zachovávat mlčenlivost o všech osobních údajích ženy, se kterými přišly do styku během poskytování lékařské péče. Zdravotničtí pracovníci ani nemají možnost nahlížet do zdravotnické dokumentace jako v běžných případech.⁷⁰ Pokud by došlo k porušení této důležité povinnosti, jednalo by se o administrativní nebo občanskoprávní odpovědnost zdravotnického zařízení a rovněž odpovědnost zaměstnanců zařízení, tedy zdravotnického personálu v pracovněprávní oblasti.⁷¹

---

⁶⁶ NOVOTNÁ, Věra. Další otázky spojené s utajenými porody. *Právo a rodina*, roč. 7, č. 10, 2005, s. 15 – 17.

⁶⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁶⁸ NOVOTNÁ, Věra, HOVORKA, D. Úprava výchovy dítěte odloženého do Baby boxu a dítěte narozeného v režimu utajeného porodu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 6, s. 5 – 10.

⁶⁹ HRABÁK, Jan. Utajený porod jako nový institut zdravotnického práva. *Zdravotnictví a právo*, 2004, roč. 8, č. 10, s. 12 – 13.

⁷⁰ NOVOTNÁ, Věra, HOVORKA, D. Úprava výchovy dítěte odloženého do Baby boxu a dítěte narozeného v režimu utajeného porodu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 6, s. 5 – 10.

⁷¹ ZEMAN, Zdeněk. Několik poznámek k utajenému porodu z hlediska ochrany zdravotnických zařízení. *Zdravotnictví a právo*, 2005, roč. 9, č. 3 – 4, s. 35 – 37.

Ve fakultní nemocnici v Plzni byl popsán postup zdravotnického personálu v případech utajených porodů. Jakmile je žena přijata do nemocnice a požádá o utajený porod, je jí přiděleno náhradní jméno, příjmení a rodné číslo a pod těmito údaji je po dobu hospitalizace vedena ve zdravotnické dokumentaci. Ovšem pověřený personál přijde do styku s pravými údaji ženy, o kterých samozřejmě musí zachovávat mlčenlivost. Aby byl počet zaměstnanců, kteří přijdou s matkou do styku co nejmenší, přidělí se ženě jeden gynekolog a porodní asistentka, kteří se budou po celou dobu o ženu starat. Tyto osoby rovněž zajistí potřebnou dokumentaci a podepíší žádost o utajený porod. Kopie žádosti je ponechána ve zdravotnickém zařízení, ovšem bez uvedených identifikačních údajů matky. Stejný postup by měl být dodržován ve všech zdravotnických zařízeních.⁷²

Další povinností vyplývající pro zdravotnické zařízení je povinnost oznamovací. Zdravotní zařízení musí písemně ohlásit matričnímu úřadu, že u nich došlo k narození dítěte a spolu s tím úřad informují o tom, že se jednalo o utajený porod. Zpráva pro matriku obsahuje osobní údaje o dítěti i o matce, na základě kterých se provede do knihy narození jejich zápis. V případě utajeného porodu se však zapisují jen údaje o dítěti, kterými jsou jméno a příjmení, datum narození, rodné číslo, místo narození, pohlaví dítěte a také datum zápisu a podpis matrikáře. Osobní údaje týkající se matky se nevyplňují a do knihy se nezapíší.⁷³

Splnění vyžadovaných podmínek je třeba nějakým subjektem ověřit, proto se nabízí otázka, kdo je pověřeným subjektem a může dané podmínky zkontrolovat. Matriční úřady již skutečnosti nezkoumají a pouze na základě dokumentů zapíší údaje do knihy narození, tudíž je třeba vše ověřit ještě ve zdravotnických zařízeních.⁷⁴ Ani zdravotní pojišťovny již následně splnění podmínek nezkoumají. Pokud by tedy nedošlo k ověření totožnosti a trvalého pobytu ženy na území ČR ze strany zdravotnických zařízení např. pomocí občanského průkazu nebo jiného dokladu, a přesto by byl utajený porod na základě její žádosti proveden, došlo by k porušení zákona o utajených porodech a mohlo by to vést k administrativním důsledkům.⁷⁵ Jelikož však údaj o osobním stavu nemusí být v občanském průkazu obligatorně uveden,⁷⁶ nabízí se další otázka, jakým způsobem se bude ověřovat podmínka týkající se domněnky

---

⁷² ŠPILAROVÁ, Štěpánka. Anonymní a utajený porod [online]. adamcr.cz, 4. 1. 2012 [cit. 14. 2. 2019]. Dostupné na <<http://www.adamcr.cz/informacni-odbor/nahradni-rodinna-pece/pravni-a-eticka-problematika/anonymni-a-utajeny-porod>>.

⁷³ NOVOTNÁ, Věra, HOVORKA, D. Úprava výchovy dítěte odloženého do Baby boxu a dítěte narozeného v režimu utajeného porodu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 6, s. 5 – 10.

⁷⁴ DAUBNEROVÁ, Alena. Matriční činnost po účinnosti nového občanského zákoníku. Praha: Linde, 2013, s. 44.

⁷⁵ ZEMAN, Zdeněk. Několik poznámek k utajenému porodu z hlediska ochrany zdravotnických zařízení. *Zdravotnictví a právo*, 2005, roč. 9, č. 3 – 4, s. 35 – 37.

⁷⁶ Zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech.

otcovství, a co když matka nebude mít potřebné doklady u sebe? Bude jí i přesto umožněno utajit svou totožnost v souvislosti s porodem? Navíc, nejednalo by se už o příliš byrokratický postup, který by nastávající matku zbytečně zatěžoval? V úvahu připadá matku dostatečně poučit o povinnosti vyplnit žádost pravdivě a doplnit ji o čestné prohlášení, ve kterém by matka potvrdila, že žádnému muži nesvědčí domněnka otcovství. Pokud by matka i přesto uvedla v žádosti nepravdivé údaje, byla by jí udělena sankce. Bohužel žádné sankce prozatím v zákoně o utajených porodech zakotveny nejsou.⁷⁷

Na základě popsaného postupu z fakultní nemocnice Plzeň se proto domnívám, že splnění podmínek matkou by měli posuzovat přidělený gynekolog a porodní asistentka, kteří jsou s pravými údaji matky již stejně seznámeni. Tímto postupem aspoň nebude zbytečně docházet k rozšiřování okruhu lidí, kteří přichází do styku s osobními údaji matky, a cíl právní úpravy zůstane zachován.

V zákoně o matrikách je dále v § 8a odst. 4 upraveno, kdo může nahlížet do sbírky listin, které jsou matričními úřady vedené o zápisu narozeného dítěte, jehož matka požádala o utajení své totožnosti. Právo nahlédnout do listin náleží pouze matce dítěte a dítěti samotnému, které však nejprve musí dovršit věkové hranice 12 let.⁷⁸

---

⁷⁷ ZEMAN, Zdeněk. Několik poznámek k utajenému porodu z hlediska ochrany zdravotnických zařízení. *Zdravotnictví a právo*, 2005, roč. 9, č. 3 – 4, s. 35 – 37.

⁷⁸ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení.

4. Problémové aspekty právní úpravy

Zakotvením institutu porodu s utajenou totožností matky do českého právního řádu došlo ke vzniku mnoha otázek. Zákon o utajených porodech byl sice přijat v dobrém úmyslu, tj. zabránit potratům a usmrcování novorozenců, ale jeho nedůslednost sebou přináší i spoustu problémů, které by měli být legislativně vyřešeny. Dalo by se říct, že během zavádění utajených porodů došlo k předčasnému ukončení procesu a některé zákony již nebyly novelizovány, přestože to bylo více než vhodné.

Jak již bylo zmíněno, zákon nebyl přijat běžným legislativním procesem, a přestože mnoho odborníků z praxe mělo k návrhu zákona připomínky, nebylo na ně nijak reagováno a výslednou verzi zákona tak nijak neovlivnily.⁷⁹

4.1 Hmotněprávní problémy

4.1.1 Příjmení dítěte

Prvním z mnoha nedostatků úpravy daného institutu je novela § 14 a § 17 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, který v souvislosti se zavedením utajených porodů uvádí, že do knihy narození se nezapiší akorát údaje o rodičích dítěte, jinak se zapiší veškeré údaje jako v běžných případech. Problémem však je, že dle § 14 odst. 1 písm. a) MatZ je zapisováno jméno i příjmení dítěte. Jelikož dítě právně matku má, i když utajenou, tak je mu příjmení ze zákona přiděleno podle stávajícího příjmení jeho matky, což vyplývá z § 19 odst. 5 MatZ a stejně tak z § 861 NOZ. Fakticky tak dochází k vyzrazení jednoho z údajů o matce, které měly být utajeny.⁸⁰ V případě, že má rodička běžné příjmení, které se v České republice vyskytuje velmi často, nemusí dojít až k takovým problémům, ale pokud má matka dítěte ojedinělé příjmení, které se na našem území takřka nevyskytuje, nebude vůbec těžké s trochou snahy matku dohledat. Přece jenom žijeme v době, kdy téměř každý za sebou na internetu zanechá nějakou elektronickou stopu. Jedná se pak opravdu o institut utajení?

Co se týče jména dítěte, to samozřejmě není ještě určeno,⁸¹ protože s největší pravděpodobností o něm bude rozhodovat soud. Matka, která utajila svou totožnost a vyjádřila tak nevěli pečovat o své dítě, mu zřejmě nebude chtít ani vymýšlet jméno.

⁷⁹ NEDUCHALOVÁ, Anna. Potřebujeme vůbec anonymní porody? In *Aktuální otázky náhradní rodinné péče*, Brno: Trialog, 2003, s. 48 – 51.

⁸⁰ ZEMAN, Zdeněk. Několik poznámek k utajenému porodu z hlediska ochrany zdravotnických zařízení. *Zdravotnictví a právo*, 2005, roč. 9, č. 3 – 4, s. 35 – 37.

⁸¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka: Anonymní mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 2, s. 53 – 57.

Každopádně dle § 18 odst. 1 MatZ a § 861 NOZ svědčí volba jména právě matce, takže tuto možnost má.

Dle mého názoru tak měla být novelizace matričního zákona provedena komplexněji pomocí novelizace i dalších ustanovení např. § 19 odst. 5 MatZ. Do § 17 MatZ měl být následně zakotven další odstavec týkající se příjmení dítěte, které by určil soud, a nedocházelo by tak k automatickému zapsání příjmení dítěte dle příjmení matky.

4.1.2 Rozpor právní úpravy s Listinou a mezinárodními Úmluvami

Dalším velmi často vytýkaným nedostatkem stávající úpravy je rozpor s LZPS a dalšími mezinárodními úmluvami, kterými je ČR vázaná. Už během legislativního procesu bylo na tyto rozpory poukazováno, ale bezvýsledně.⁸² Je však třeba zmínit, že žádná mezinárodní úmluva přímo nezakazuje institut utajených porodů, pouze zakotvují primární zájem na ochraně dítěte.⁸³

Jak již bylo řečeno ve druhé kapitole, první Úmluvou, s kterou je naše úprava v možném rozporu je Evropská úmluva o lidských právech a její článek 8, který se týká ochrany rodinného a soukromého života. Z judikatury ESLP však vyplývá, že je smluvním státům ponechána tzv. míra uvážení, jak upravit dané vztahy a zároveň zachovat závazky vyplývající z Úmluvy. Rozsah této míry pak závisí převážně na tom, o jaké právo se jedná a který jeho prvek byl dotčen, resp. zda je zasahováno přímo do samotného základu práva.⁸⁴

Dalším rozpor je spatřován s Úmluvou o právech dítěte, zejména pak s čl. 7 odst. 1 Úmluvy, ve kterém je zakotveno právo dítěte znát své rodiče. Někteří autoři se domnívají, že zákon o utajených porodech fakticky bere dětem jejich právo poznat oba své rodiče a rozhodování o dítěti nechává pouze na jednom rodiči - matce, bez ohledu na názor otce, který je z rozhodování o dítěti prakticky vyloučen.⁸⁵ Neomezené právo dětí znát své rodiče, či svůj původ však není v našem právním řádu nikde zakotveno. Jedná se tak o právo, které je zakotveno pouze Úmluvou o právech dětí a ani zde se však nejedná o právo neomezené. Dle znění Úmluvy, právo na znalost svého genetického původu lze vyžadovat, pouze pokud je to možné.⁸⁶ Dané ustanovení tak připouští výjimky, kdy nebude dítěti umožněno poznat své rodiče. V čl. 7 odst. 1 Úmluvy je rovněž zakotveno právo dětí na péči jejich rodičů. Když však matka požádá o utajení své osoby, odebírá tím dítěti možnost rodičovské péče, přesto, že

⁸² NOVOTNÁ, Věra, HOVORKA, D. Úprava výchovy dítěte odloženého do Baby boxu a dítěte narozeného v režimu utajeného porodu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 6, s. 5 – 10.

⁸³ HUBÁLKOVÁ, Eva. Anonymní porody z hlediska článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech. *Správní právo*, 2003, roč. 36, č. 5 – 6, s. 282 – 288.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ NOVOTNÁ, Věra. Další otázky spojené s utajenými porody. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 10, s. 15 – 17.

⁸⁶ MELICHAROVÁ, Dita. Právo znát svůj genetický původ. *Zdravotnictví a právo*, 2004, roč. 8, č. 2, s. 22 – 24.

právně vzato je pořád matkou dítěte a má plnou rodičovskou zodpovědnost ke svému dítěti. Reálně však matka žádné povinnosti vyplývající z její rodičovské odpovědnosti nevykonává. Tento právní vztah mezi matkou a dítětem zaniká až nezrušitelným osvojením dítěte. Dítě je tak ochuzeno o rodičovskou péči nejen matky, ale i svého otce.⁸⁷ Opět se však nejedná o právo neomezené a právo na péči rodičů lze uplatnit pouze, pokud je to možné, tudíž je zde prostor pro výjimky, přičemž jednu z nich lze spatřovat právě v utajených porodech. Z těchto důvodů zde rozpor s Úmluvou o právech dětí nespátřuji.

Mezi dalšími tvrzenými rozpory je třeba zmínit namítaný rozpor s čl. 32 odst. 3 LZPS a s Evropskou úmluvou o právním postavení dětí narozených mimo manželství. Cílem obou těchto úprav je zrovnoprávnit postavení dětí narozených v manželství a mimo něj. Ale utajené porody nejsou přípustné, pokud se jedná o vdanou ženu. Tím je nastavena jistá nerovnováha. Děti narozené v manželství tak mají jistotu, že poznají své rodiče a bude jim jejich prostřednictvím poskytována řádná rodičovská péče, zatímco děti narozené mimo manželství takové jistoty nemají. Jejich matka může požádat o utajení své osoby a oni tak o výše zmíněná práva přicházejí. Děti narozené v manželství tak požívají větší ochrany svých práv než děti nemanželské.⁸⁸

4.1.3 Problémové aspekty týkající se rodičů dítěte

Další otázky se mohou objevit v případě, když nastávající matka, která bude chtít využít institut utajeného porodu, bude nezletilá nebo bude mít omezenou svéprávnost. Je bezesporu jasné, že podat žádost o porod s utajenou totožností matky, je velmi závažné rozhodnutí, které bude mít rozsáhlé důsledky nejen pro matku, ale i pro její dítě. Proto se musíme zamyslet nad tím, zda by neměl být tento institut přípustný až pro zletilé ženy, které jsou plně svéprávné. Zákon však podmínku svéprávnosti nijak neupravuje. Pokud bychom připustili, že utajených porodů mohou využívat i nezletilé matky, kdo by podával žádost o utajení totožnosti? Byla by to nezletilá sama nebo její zákonný zástupce? Nebo by žádost museli podepsat dokonce oba zákonní zástupci, a co by se stalo, kdyby jeden z nich s utajeným porodem nesouhlasil? Nakonec by vše musel rozhodovat soud, což by bylo značně neefektivní z hlediska času a rovněž by to odporovalo samotnému principu utajených porodů - zůstat utajen. Rodička by totiž byla známa dalšímu okruhu lidí, a to soudci a dalším soudním úředníkům. A jak by se postupovalo v případě, kdyby nezletilá matka chtěla porod utajit i

---

⁸⁷ KODRIKOVÁ, Zuzana. „Anonymní“ porody – jsou skutečně utajené? *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 6, s. 17 – 20.

⁸⁸ NOVOTNÁ, Věra, HOVORKA, D. Úprava výchovy dítěte odloženého do Baby boxu a dítěte narozeného v režimu utajeného porodu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 6, s. 5 – 10.

před svými rodiči? Mám za to, že umožnit utajené porody i nezletilým rodičkám by vzbuzovalo příliš mnoho otázek, na které neznáme odpovědi, protože nejsou legislativně nijak řešeny. Rovněž musíme vzít v potaz, že na žádost o utajení totožnosti je třeba pohlížet spíše jako na úkon ryze osobní povahy, který by matka musela učinit sama. K tomuto názoru odborná veřejnost dospěla pomocí analogie dle úpravy určení otcovství na základě souhlasného prohlášení rodičů, tedy dle druhé domněnky otcovství. V tomto případě zákonní zástupci otce dítěte rovněž nemohou dát souhlas k prohlášení, protože se jedná o čistě osobní jednání s velmi významnými statusovými následky. Na základě výše řečeného je třeba se přiklonit k variantě, že nezletilé rodičky nebudou moci utajeného porodu využít, protože k takovému právnímu jednání nemají způsobilost.⁸⁹

Co se stane, když matka následně změní svůj názor a bude chtít převzít dítě do své péče? Tato otázka rovněž není v zákoně nijak upravena. Může však nastat situace, že se zcela změní důvody, proč matka v první řadě žádala o své utajení, změní se její rodinná situace nebo si prostě jen uvědomí, že se svého dítěte nechce vzdát a matka se tak rozhodne, že už nechce být dále utajena a chce plně začít vykonávat svou rodičovskou odpovědnost.⁹⁰ V takovém případě by se ženě mělo vyjít vstříc a nekomplikovat danou situaci ještě víc. V zákoně o utajených porodech není stanoveno, že by žádost o utajení totožnosti byla neodvolatelným úkonem.⁹¹ Je dovozováno, že matka smí požádat o zápis svých údajů jako údajů o matce dítěte do knihy narození, ve které je dítě evidováno, ovšem smí tak provést pouze do právní moci osvojení dítěte.⁹² Mělo by tak stačit, že se žena dostaví na matriční úřad a poté, co požádá o zápis své osoby jako matky dítěte, prokáže svou totožnost a fakt, že je opravdu matkou dítěte. Následně by jí měl být vystaven nový rodný list dítěte dle § 25 a § 29 MatZ, ve kterém již bude uvedena jako matka. Bude se jednat o dodatečný záznam do matriční knihy dle § 49 MatZ.⁹³ Matričními úřady je však upozorňováno na to, že zápis do matriční knihy nemůže být proveden bez rozhodnutí soudu, jelikož zdravotnická dokumentace je zapečetěná a bez rozhodnutí soudu ji nelze otevřít.⁹⁴ Tento postup potvrzuje i rozsudek okresního soudu ze dne 24. 1. 2008, který uvedl, že zápis matky do rodného listu dítěte je možný až po

---

⁸⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka: Anonymní mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 2, s. 53 – 57.

⁹⁰ NOVOTNÁ, Věra, HOVORKA, D. Úprava výchovy dítěte odloženého do Baby boxu a dítěte narozeného v režimu utajeného porodu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 6, s. 5 – 10.

⁹¹ ZEMAN, Zdeněk. Několik poznámek k utajenému porodu z hlediska ochrany zdravotnických zařízení. *Zdravotnictví a právo*, 2005, roč. 9, č. 3 – 4, s. 35 – 37.

⁹² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 513.

⁹³ NOVOTNÁ, Věra, HOVORKA, D. Úprava výchovy dítěte odloženého do Baby boxu a dítěte narozeného v režimu utajeného porodu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 6, s. 5 – 10.

⁹⁴ NOVOTNÁ, Věra. Další otázky spojené s utajenými porody. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 10, s. 15 – 17.

rozpečetění zdravotnické dokumentace, o čemž je potřeba rozhodnout soudně.⁹⁵ Odborníky byla rovněž položena otázka, zda k prokázání faktu, že je žena matkou dítěte, postačí zdravotnická dokumentace a případně i výpověď svědků, nebo se bude muset přistoupit k provedení testů DNA.⁹⁶ Dle mého názoru se po rozpečetění zdravotnické dokumentace poměrně snadno prokáže, zda je žena skutečně matkou dítěte pomocí ověření její totožnosti, která se porovná s údaji uvedenými v dokumentaci. Vše může dosvědčit zdravotnické zařízení, ve kterém k utajenému porodu došlo. Nevidím tak důvod, proč by bylo nutné ještě provádět testy DNA.

Obrovský problém naší úpravy spatřuji v tom, že vůbec nebere ohled na práva otce dítěte. Dítě má ale právo stanovené Úmluvou o právech dítěte znát oba své rodiče. Když však matka požádá o utajení své totožnosti, je zjištění totožnosti otce prakticky nemožné. Stejně tak tím matka zkomplikuje situaci i otci dítěte, který by se třeba o dítě chtěl postarat a vykonávat svou rodičovskou odpovědnost.⁹⁷ Ve většině případů utajených porodů otec o dítěti vůbec neví, čímž je mu odepřena možnost volby, zda by chtěl uplatnit svá rodičovská práva nebo ne. Když už otec se o dítěti nějakým způsobem dozví, může už být dítě dávno osvojeno. Dítěti je tak na základě rozhodnutí jen jednoho rodiče odepřena možnost poznat i toho druhého. Stejně tak dítě přichází o nárok na dědictví po otci a možnost výchovy svými prarodiči nebo dalšími příbuznými v případě potřeby a celkově o jejich péči.⁹⁸ Přitom dle § 865 odst. 1 NOZ náleží rodičovská odpovědnost oběma rodičům stejně, ledaže jí byl soudem zbaven. Zákon o utajených porodech je tak v rozporu s daným ustanovením NOZ, jelikož odpírá rodičovskou odpovědnost jednomu z rodičů, a to pouze na základě rozhodnutí druhého rodiče. Otec dítěte má tak velmi omezené možnosti, jak se domoci svých rodičovských práv, které budou objasněny v následující podkapitole.

Jedním z cílů zákona o utajených porodech bylo zjednodušit a zrychlit proces osvojení dítěte. Vůbec ale nebylo myšleno na situaci, kdy k osvojení nedojde a dítě tak bude muset zůstat v ústavní péči. Co když se narodí třeba dítě postižené, které si kvůli jeho handicapu nikdo nebude chtít osvojit. I nad těmito případy je třeba se zamyslet.⁹⁹ Pokud dítě stráví svůj život v ústavní péči a nedojde k jeho osvojení, zůstane pořád jeho zákonným zástupcem utajená matka, protože právní poměr mezi matkou a dítětem zaniká až

---

⁹⁵ Rozsudek Okresního soudu ze dne 24. 1. 2008, sp. zn. 13C 268/2007-76

⁹⁶ NOVOTNÁ, Věra. Další otázky spojené s utajenými porody. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 10, s. 15 – 17.

⁹⁷ NOVOTNÁ, Věra, HOVORKA, D. Úprava výchovy dítěte odloženého do Baby boxu a dítěte narozeného v režimu utajeného porodu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 6, s. 5 – 10.

⁹⁸ NOVOTNÁ, Věra. Další otázky spojené s utajenými porody. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 10, s. 15 – 17.

⁹⁹ NEDUCHALOVÁ, Anna. Potřebujeme vůbec anonymní porody? In *Aktuální otázky náhradní rodinné péče*, Brno: Trialog, 2003, s. 48 – 51.

nezrušitelným osvojením, kdy se zákonnými zástupci stávají osvojitelé.¹⁰⁰ V takovém případě by však mělo mít dítě nárok na dědictví po své matce, která přestože utajila svou totožnost, je stále rodičem dítěte. Jak se však dítě o svém nároku dozví, když neví, kdo je jeho matka, tím pádem ani nezjistí, že zemřela. Zřejmě by v takovém případě mělo dojít k zásahu soudem a orgánem sociálně právní ochrany dětí a k odtajnění identity matky.¹⁰¹

4.2 Procesněprávní problémy

4.2.1 Rozpečetění zdravotnické dokumentace

Za největší nedostatek stávající úpravy utajených porodů, co se procesní stránky týče, považují to, že zákonodárce zcela opomenul upravit, v jakých případech má dojít k rozpečetění zdravotnické dokumentace, resp. jaký důvod by byl pro tento krok považován za dostačující a který soud bude k takovému řízení příslušný. Rovněž není vůbec jasné, o jaké řízení půjde, zda se bude jednat o sporné řízení nebo nesporné, případně kdo bude moci dané řízení zahájit.

V zákoně o utajených porodech je stanoveno, že zdravotnickou dokumentaci lze otevřít pouze na základě rozhodnutí soudu. Dané tvrzení bylo rozšířeno v § 56 odst. 2 ZZS, ve kterém je uvedeno, že otevření zapečetěné dokumentace je možné jedině na základě rozhodnutí soudu. To se ovšem neuplatní, pokud o rozpečetění dokumentace požádá žena, která o utajený porod požádala.¹⁰² To znamená, že dříve bylo potřeba rozhodnutí soudu i v případě, kdy o otevření dokumentace požádala žena, která porodila utajeně. Zákon o zdravotních službách však toto vyvrátil a stanovil, že v takovém případě nebude rozhodnutí soudu třeba a dokumentace se otevře na žádost utajené matky.

Rozpečetěním zdravotnické dokumentace se zabýval okresní soud již v roce 2008. V daném případě si matka utajený porod rozmyslela a ne příliš dlouho po porodu se dostavila na matriční úřad s žádostí o otevření zdravotnické dokumentace a odtajnění své totožnosti. Poté matka podala žalobu na rozpečetění dokumentace, k čemuž byla aktivně legitimovaná. Žalobu podala u okresního soudu, dle místa zdravotnického zařízení, v němž k utajenému porodu došlo. Pasivně legitimovaným pak bylo právě zdravotnické zařízení. V řízení před soudem byl proveden důkaz rodným listem dítěte, ve kterém byla kolonka o matce dítěte prázdná. Rovněž soud konstatoval, že ženu je možné zapsat do rodného listu jako matku dítěte pouze na základě rozhodnutí soudu. Dále soud zkoumal, zda žena bude schopná o dítě

¹⁰⁰ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 138.

¹⁰¹ NOVOTNÁ, Věra. Další otázky spojené s utajenými porody. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 10, s. 15 – 17.

¹⁰² Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

pečovat a postarat se o něj. Na základě provedených důkazů a čl. 1 zákona o utajených porodech poté vydal rozhodnutí, ve kterém stanovil, že žalovaný je povinen otevřít zapečetěnou zdravotnickou dokumentaci žalobkyně XY vytvořenou v souvislosti s jejím utajeným porodem ze dne XY. Žádný z účastníků řízení neměl právo na náhradu nákladů řízení. Na základě tohoto rozhodnutí poté žena podala žádost, aby byla dodatečně zapsána jako matka dítěte do knihy narození a rodného listu.¹⁰³ Nejednalo se však o klasickou spornou žalobu, ale o žalobu statusovou.¹⁰⁴ V době daného řízení však ještě v českém právním řádu nebyl zakotven zákon o zdravotních službách z roku 2011, který změnil pohled na rozpečetění zdravotnické dokumentace v případě, že tak žádá utajená matka.

Co se týče aktivní legitimace k podání žaloby, literatura k zákonu o utajených porodech došla k názoru, že návrh na zahájení příslušného řízení smí podat matka, dítě a v rovněž také putativní otec, který se může pomocí této žaloby domáhat určení otcovství k dítěti, a to dle třetí domněnky, pokud však mezitím nedošlo k nezrušitelnému osvojení dítěte.¹⁰⁵ Jak jsem už zmínila výše, matka již pro otevření dokumentace žalobu podávat nemusí, takže nám mezi aktivně legitimovanými zbývá dítě a domnělý otec. U dítěte je však třeba ještě rozlišit situace, kdy se jedná o nezletilé dítě, které bude žalobu podávat prostřednictvím svého zákonného zástupce, bylo-li již osvojeno nebo pomocí opatrovníka, a situace, kdy bude dítě již zletilé a žalobu bude podávat samo za sebe.

Dále je třeba se zabývat důvody, které mohou vést k rozpečetění zdravotnické dokumentace obsahující údaje o matce dítěte. Je zcela jasné, že se nebude jednat o triviální záležitosti, ale naopak o výjimečné a zcela zásadní otázky. Jedním z důvodů pro otevření zapečetěné dokumentace je zajisté řízení o osvojení dítěte, jelikož žena, která požádala o utajení své totožnosti, je právně vzato stále zákonným zástupcem dítěte, a k zajištění souhlasu matky s osvojením dítěte je třeba znát její totožnost.¹⁰⁶ Dalším významným důvodem by mohla být závažná choroba, kterou dítě může v průběhu svého života začít trpět. Pokud by se jednalo o chorobu dědičného charakteru, anamnéza matky, obsažená v zapečetěné dokumentaci, by mohla výrazně přispět ke stanovení diagnózy dítěte a následně k jeho úplnému uzdravení. Důvodem pro otevření dokumentace by tak byl zájem na ochraně zdraví dítěte.¹⁰⁷ Pokud bychom si vzali inspiraci v zahraničí, mohlo by důvodem pro odtajnění

---

¹⁰³ Rozsudek Okresního soudu ze dne 24. 1. 2008, sp. zn. 13C 268/2007-76.

¹⁰⁴ Dle ustanovení § 80 písm. a) OSŘ ve znění předpisů do 31. 12. 2013.

¹⁰⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 513.

¹⁰⁶ NOVOTNÁ, Věra. Další otázky spojené s utajenými porody. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 10, s. 15 – 17.

¹⁰⁷ HRABÁK, Jan. Utajený porod jako nový institut zdravotnického práva. *Zdravotnictví a právo*, 2004, roč. 8, č. 10, s. 12 – 13.

identity matky být i právo dítěte znát svůj biologický původ, kterým argumentovala stěžovatelka v případě Odievre proti Francii, každopádně žaloba byla v tomto případě zamítnuta. Aby došlo k otevření dokumentace, musel by zájem dítěte poznat svůj původ převážit nad zájmem matky, která chtěla chránit svůj soukromý život.¹⁰⁸ V neposlední řadě je třeba zmínit, že dle odborníků může být důvodem pro rozpečetění dokumentace rovněž právo dítěte na výživné, tedy když dítě bude chtít vymáhat výživné po své utajené matce.¹⁰⁹ Taková situace ovšem může nastat pouze v případě, že dítě nebude osvojeno, protože pokud k osvojení dojde, stává se osvojitel zákonným zástupcem dítěte a biologická matka již nemá vyživovací povinnost.

Z hlediska druhu řízení na rozpečetění zdravotnické dokumentace je třeba se primárně zabývat tím, kdo se daného kroku domáhá. Pokud by se otevření dokumentace dožadovalo nezletilé dítě, jednalo by se pravděpodobně o řízení ve věcech péče soudu o nezletilé dle § 466 a násl. ZŘS, jelikož cílem těchto řízení je zejména ochrana práv dětí, kam by se jistě dalo zařadit i právo na zjištění identity své matky. Jelikož výčet řízení uvedený v ZŘS je pouze demonstrativní,¹¹⁰ můžeme připustit, že by mezi ně mohlo být zařazeno i řízení na rozpečetění zdravotnické dokumentace. K takovému řízení by byl věcně příslušný okresní soud a místně příslušný obecný soud nezletilého dítěte.¹¹¹ Pokud by rozpečetění dokumentace požadovalo dítě utajené matky, které je již zletilé, nelze využít ustanovení v ZŘS, protože se jedná o řízení týkající se pouze nezletilých dětí. V takovém případě by se dítě zřejmě muselo domáhat odtajnění totožnosti své matky pomocí OSŘ, takže by se jednalo o sporné řízení. Tento druh řízení však v OSŘ rovněž není upraven, což by ale nemělo tvořit překážku, jelikož odmítnutí jakéhokoliv návrhu jen proto, že pro něj není upraveno odpovídající řízení, přitom představuje *denegatio iustitiae*.¹¹²

Rovněž je třeba zmínit, že zákonem nejsou upraveny ani následky odtajnění totožnosti matky. Pokud dítě nebylo nezrušitelně osvojeno, bude žena, která porodila utajeně, po rozpečetění dokumentace snad automaticky zapsána jako matka dítěte do matriční knihy? A jaké následky nastanou v případě, že dítě bylo osvojeno, ale ještě se nejedná o nezrušitelnou

---

¹⁰⁸ HŮLKA, Štěpán. K problematice utajených porodů. *Jurisprudence*, 2005, roč. 14, č. 7, s. 52 – 56.

¹⁰⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IV.* § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 858.

¹¹⁰ HROMADA, Miroslav. In SVOBODA, Karel (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 921.

¹¹¹ Jak vyplývá z § 3 odst. 1, § 4 odst. 2 a § 467 ZŘS.

¹¹² ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IV.* § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 858.

formu osvojení?¹¹³ Bohužel zákon nám na tyto otázky neposkytuje žádné odpovědi, lze se proto pouze domnívat, jaké následky nastanou. Pokud však již dítě bylo nezrušitelně osvojeno je jasné, že se ho odtajnění matky nijak nedotkne, protože již má své rodiče, přestože nejsou biologickými rodiči. Pokud však dítě nebylo osvojeno a k otevření dokumentace došlo na žádost utajené matky, dle mého názoru by bez dalšího měla být zapsána do matriky jako matka dítěte, jelikož právně jeho matkou pořád je. Tím by došlo k sjednocení právního a faktického stavu. Kdyby utajená žena nechtěla začít pečovat o své dítě a plně vykonávat rodičovskou odpovědnost, nežádala by přece o rozpečetění zdravotnické dokumentace. Proto se domnívám, že by nebylo nutné ještě zahajovat řízení o určení mateřství dle § 426 ZŘS, jelikož mateřství může být dostatečně prokázáno pomocí zdravotnické dokumentace.

Druhou možností je, že k odtajnění identity matky by došlo na základě žaloby dítěte nebo putativního otce, čili na základě soudního rozhodnutí v řízení o rozpečetění dokumentace. Dle mého názoru by v tomto případě nemělo automaticky dojít k zapsání matky do matriční knihy, jelikož v ČR je možné otevřít zapečetěnou dokumentaci i proti vůli matky a není třeba jejího souhlasu, jak je to zavedeno třeba ve Francii.¹¹⁴ Domnívám se proto, že by čistě z důvodu rozpečetění dokumentace nenastaly změny v postavení matky. Aby se tak stalo, muselo by následně dojít k podání návrhu na určení mateřství ve smyslu § 426 ZŘS. Dle komentáře k zákonu o zvláštních řízeních soudních dané ustanovení dopadá rovněž na situace, kdy dítě nemá v knize narození zapsány žádné údaje o rodičích a jedná se např. o dítě nalezené.¹¹⁵ V případě porodu s utajenou totožností matky se sice nejedná o dítě se statutem nalezence, ale v matrice rovněž nemá uvedeny žádné rodiče, tudíž se dané řízení může analogicky použít i na utajené porody. K zahájení řízení o určení mateřství je aktivně legitimován muž, který tvrdí, že je otcem dítěte a zároveň označil ženu, která je podle něj matkou. Dále je samozřejmě legitimována žena, která tvrdí, že porodila dítě bez matričních údajů o rodičích a rovněž je legitimováno samotné dítě, které označilo ženu za svou matku. Pokud se jedná o nezletilé dítě, podává návrh prostřednictvím svého opatrovníka, který byl dítěti určen v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé.¹¹⁶

---

¹¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka: Anonymní mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 2, s. 53 – 57.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 801.

¹¹⁶ Tamtéž.

4.2.2 Řízení o určení otcovství

Pokud se muž jakýmkoliv způsobem dozví, že má dítě a má v úmyslu se o něj začít starat, jediným způsobem, jak se může domáhat svých rodičovských práv k dítěti, je iniciovat řízení o určení otcovství dle § 417 a násl. ZŘS. Otcovství bude v soudním řízení určeno na základě tzv. III. domněnky otcovství.¹¹⁷ Od tzv. velké novely zákona o rodině je aktivně legitimovaným k podání návrhu rovněž domnělý otec. Toto právo mu bylo přiznáno v reakci na judikaturu ESLP,¹¹⁸ která se týkala čl. 8 EÚLP. Soud zde konstatoval, že je třeba chránit i nemanželské svazky muže a ženy a pokud by se muž nemohl domáhat určení svého otcovství proti vůli matky, případně tak zamezit i osvojení dítěte, došlo by k porušení práva putativního otce na rodinný život. Rovněž došlo k zavedení nového ustanovení, kterým byla posílena práva otce, a nemůže tak dojít k osvojení dítěte, dokud nedojde k soudnímu určení otcovství v řízení zahájeném na návrh domnělého otce. Stručně řečeno nelze provést osvojení dítěte proti vůli putativního otce.¹¹⁹ Řízení lze zahájit na návrh otce i přesto, že mu není známa totožnost matky dítěte. Otec musí v návrhu tvrdit, že s danou ženou, která je matkou dítěte, v kritické době souložil.¹²⁰

Na otázku určení otcovství existují dva různé pohledy. Jedním z nich je, že otcovství je vázáno na mateřství, tj. když totožnost matky není známá, nemůže být znám ani otec. Na otce dítěte se tak pohlíží jako by neexistoval.¹²¹ Jedná se o výklad, který je postaven na jazykové dikci zákona. Na základě tohoto pojetí by muselo nutně dojít k rozpečetění zdravotnické dokumentace a zjištění identity matky, aby mohlo posléze dojít k určení otcovství. Argumentem pro tuto teorii je i fakt, že dle § 420 odst. 1 ZŘS je účastníkem řízení o určení otcovství rovněž žena, která dítě porodila.

Druhým pohledem na věc je, že nebude potřeba otevřít dokumentaci a odhalit totožnost matky, pokud k prokázání otcovství domnělého otce dojde jiným způsobem. Tento pohled je založen na skutečnosti, že jazykové znění zákona nelze nijak zpochybňovat, ale na základě práv zakotvených v LZPS, Úmluvě o právech dítěte a v EÚLP rovněž nelze připustit, aby bylo domnělému otci zabráněno získat postavení rodiče jen proto, že právní regulace není

---

¹¹⁷ § 783 odst. 2 NOZ: „Má se za to, že otcem je muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než sto šedesát a více než tři sta dní, ledaže jeho otcovství vylučují závažné okolnosti.“

¹¹⁸ Ve věci Keegan v. Irsko.

¹¹⁹ SIEGLOVÁ, Zuzana, LOUDOVÁ, Milada, BRDIČKA, Radim. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 553.

¹²⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IV. § 655-793*. Praha: Leges, 2016, s. 873.

¹²¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 508.

dokonalá.¹²² Já sama bych se přiklonila spíše k tomuto pohledu na problematiku určování otcovství. Dle mého názoru by k prokázání otcovství putativního otce měly postačovat testy DNA, čímž by otec získal právní vztah k dítěti, a přesto by zůstala utajena identita matky dítěte a byl by tak zachován princip porodu s utajenou totožností matky. Metoda profilování DNA je dnes považována za tu nejspolehlivější a spočívá ve srovnávání dědičných znaků v DNA dítěte a muže označeného za otce. I odborná literatura se k danému tématu vyjadřuje a uvádí, že „*vyšetření několika DNA polymorfismů pak umožňuje nejen vyloučení prakticky všech neprávem nařčených mužů, ale v opačných případech i pozitivní, s jistotou hraničící průkaz otcovství. Proto i celosvětový trend této oblasti forenzní medicíny směřuje k postupnému nahrazování všech dosavadních postupů právě metodami molekulární genetiky.*“¹²³

Putativní otec by stále musel tvrdit, že s matkou dítěte v kritické době souložil, této povinnosti nijak zbaven není. Ale přestože nezná totožnost ženy, která jeho dítě porodila, nesmí mu být tento fakt k tíži. Pomocí testů DNA může být jednoznačně prokázáno, že muž, který o sobě tvrdí, že je otcem dítěte, je skutečně jeho biologickým otcem, čímž dojde i k prokázání faktu, že daný muž s matkou dítěte souložil.¹²⁴ Stejný názor vyjádřil i Ústavní soud, který ve svém rozsudku uvedl, že „*Nelze proto považovat za jedině správný ten postup, že soud se bude napřed zabývat tím, zda došlo k souloži, a teprve v případě prokázání soulože nařídí znalecký posudek, aby zjistil, zda závažné okolnosti mužovo otcovství nevylučují. Není vadou řízení, pokud soud přímo přistoupí ke znaleckému dokazování metodami DNA diagnostiky: takový postup je v souladu nejen se zmíněnou zásadou arbitrárního pořádku, ale též se zásadou procesní ekonomie. Konečně je zjevné, že pokud ze znaleckého posudku vyplýne, že žalovaný muž je otcem dítěte, bude tím s praktickou jistotou prokázána i soulož tohoto muže s matkou dítěte v rozhodné době, tj. - dnes již překonaná - skutková báze třetí domněnky.*“¹²⁵ Tímto postupem vznikne statusový poměr mezi otcem a dítětem, aniž by vznikl právní poměr mezi matkou a dítětem. Jelikož matka dítěte má být účastníkem řízení o

---

¹²² ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IV.* § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 873.

¹²³ SIEGLOVÁ, Zuzana, LOUDOVÁ, Milada, BRDIČKA, Radim. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975).* 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 553.

¹²⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IV.* § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 874.

¹²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07, bod 20.

určení otcovství, je třeba ji zastoupit procesním opatrovníkem, který ženě bude jmenován dle § 29 odst. 3 OSŘ, analogicky dle postupu u neznámých dědiců.¹²⁶

4.2.3 Souhlas s osvojením

I přesto, že matka požádala o utajení své totožnosti v souvislosti s porodem, je stále právně matkou dítěte, tudíž i jeho zákonným zástupcem, a proto je třeba k osvojení dítěte zajistit její souhlas dle § 809 NOZ.¹²⁷ Udělit souhlas k osvojení dítěte je právem náležejícím výhradně rodičům dítěte, protože právě ti jsou s dítětem spojeni nejen právně ale i pokrevně. Toto právo je spojováno s rodičovskou odpovědností, ale náleží i matce, která je ještě nezletilá nebo omezená ve svéprávnosti, tudíž je výkon její rodičovské odpovědnosti pozastaven.¹²⁸ Aby měl souhlas k osvojení právní následky, musí splňovat rovněž určité požadavky, jako např. musí být udělen osobně, svobodně, vážně, výslovně a srozumitelně atd.¹²⁹

Rovněž je třeba zmínit, že na udělení souhlasu s osvojením v souvislosti s porody s utajenou totožností matky nelze aplikovat § 818 odst. 2 NOZ, ve kterém je řečeno, že souhlasu rodiče k osvojení dítěte není potřeba, nebylo-li rodičovství určeno. U utajených porodů je ale rodičovství matky určeno na základě porodu.¹³⁰ Jelikož utajená matka má právo vyslovit souhlas s osvojením svého dítěte nelze mu ustanovit poručníka, který by s osvojením souhlasil místo matky. K osvojení dítěte narozeného prostřednictvím utajeného porodu tak dojde, buď když matka bude souhlasit s osvojením, anebo pokud soud vydá v incidenčním řízení rozhodnutí, že souhlasu matky není třeba. V takovém případě je na místě ještě vyřešit účastenství utajené matky v řízení,¹³¹ např. pomocí procesního opatrovníka.

Pokud se utajená matka rozhodne, že bude souhlasit s osvojením dítěte, může tak učinit osobně před soudem, nejdříve však šest týdnů po narození dítěte, jinak se k němu nebude přihlížet.¹³² Tento souhlas nemá vztah vůči žádným konkrétním osvojitelům, proto ho můžeme označit za blanketový. Přesto se však musí utajená matka dostavit k soudu, kde tento souhlas udělí.¹³³ Z toho vyplývá, že soudu bude známa její totožnost, ale vůči všem ostatním

¹²⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IV.* § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 874.

¹²⁷ ATTIL, Karel. Právní problematika porodu s utajenou totožností matky. *Prevence úrazů, otrav a násilí*, 2010, roč. 4, č. 2, s. 167 – 175.

¹²⁸ Jak vyplývá z § 868 NOZ.

¹²⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Souhlas k osvojení, přímý i blanketový, jako právní úkon směřující ke změně statusu dítěte. *Správní právo*, 2003, roč. 36, č. 5 – 6, s. 307 – 313.

¹³⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Kauza tzv. právně volné dítě. *Právní rozhledy*, 2004, roč. 12, č. 2, s. 52 – 57.

¹³¹ SEDLÁK, Petr. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 684.

¹³² Jak vyplývá z § 810 odst. 1 a 813 odst. 1, 2 NOZ.

¹³³ NOVOTNÁ, Věra. Další otázky spojené s utajenými porody. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 10, s. 15 – 17.

zůstane utajena, tudíž se nejedná o tak velký zásah do principu utajených porodů. Poté se již matka nebude muset účastnit samotného řízení o osvojení dítěte. Pokud utajená matka neposkytne tento blanketový souhlas, je možné, že bude později soudem vyzvána k udělení souhlasu s osvojením vůči určitým osvojitelům, kteří iniciovali řízení o osvojení dítěte. Utajená matka bude účastníkem takového řízení dle § 431 odst. 1 ZŘS.¹³⁴ Aby se tak mohlo stát, bude muset soud zjistit identitu matky prostřednictvím matričního úřadu ze sbírky listin anebo z rozpečetěné zdravotnické dokumentace.

Do sbírky listin může v souladu s § 8b odst. 4 MatZ nahlížet pouze matka, která utajila svou totožnost, a dítě, jakmile dosáhne 12 let. Soudy si ale mohou od matričního úřadu vyžádat kopii sbírky listin dle § 8b odst. 5 MatZ, na základě kterého jsou matriky povinny vydat kopii pro úřední potřebu státních orgánů. Ve sbírce listin jsou také uvedeny i údaje o matce dítěte, které byly obsaženy ve zprávě od zdravotnického zařízení, ve kterém došlo k porodu s utajenou totožností matky. Tyto údaje pouze nebyly zapsány do knihy narození. Jakmile tak soud získá přístup ke sbírce listin, bude již mít dostatek údajů k identifikaci matky dítěte, k jejímu kontaktování a k vedení řízení o osvojení. Pokud matriční úřad odmítne vydat soudu kopii sbírky listin, pak je možné zjistit totožnost matky jinak, a to na základě rozhodnutí soudu o rozpečetění zdravotnické dokumentace. Alternativně, je rovněž možné jmenovat matce dítěte, jejíž totožnost není známá, opatrovníka jako neznámému člověku zúčastněnému při určitém právním jednání v souladu s § 465 odst. 1 NOZ.¹³⁵

Může však nastat situace, kdy přesto nedojde ke zjištění totožnosti utajené matky a v takových případech se bude muset postupovat podle § 821 NOZ, což znamená, že bude zahájeno incidenční řízení, ve kterém soud rozhodne, že souhlas matky s osvojením nebude potřeba. Důvodem pro takové rozhodnutí by mohl být nezáměr matky o její dítě ve smyslu § 819 a 820 NOZ, ale i § 818 odst. 1 písm. c) NOZ, jelikož soud nezná identitu matky, nezná ani její adresu trvalého pobytu, tudíž se jedná o rodiče, který se zdržuje na neznámém místě.¹³⁶

Teprve až nezrušitelným osvojením dítěte zaniká rodičovská odpovědnost utajené matky, stejně jako právní vztah mezi matkou a osvojeným dítětem a vzniká nový vztah mezi osvojencem a osvojitelem. Takové osvojení je již definitivní a nejde zrušit. Rovněž dojde k zapsání osvojitelů jako rodičů dítěte do matriky.¹³⁷

---

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ SEDLÁK, Petr. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 684.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ NOVÁK, Tomáš, PRŮCHOVÁ, Bohumila. Problémy s tajemstvím nezrušitelného osvojení. *Právo a rodina*, 2004, roč. 6, č. 10, s. 9 – 11.

5. Komparace s jinými právními řády

Porody s utajenou totožností matky nejsou raritou vyskytující se pouze v našem právním řádu, ale jsou zakotveny i v právních řádech jiných zemí. Nejedná se o institut, jehož úprava by byla sjednocena na mezinárodní úrovni, proto se v jednotlivých úpravách objevují jisté odlišnosti. Nejdelší praxi, co se utajených porodů týče, má za sebou Francie, z jejíž právní úpravy si mimo jiné vzala inspiraci i ta naše, proto se v prvé řadě zaměřím právě na tamější zakotvení utajených porodů.

5.1 Francie

Ve Francii je anonymní odkládání novorozenců již historickou tradicí, stejně tak i problémy spojené s jejich následky.¹³⁸ Jak uvádí důvodová zpráva k zákonu o utajených porodech, ve Francii cestou utajeného porodu přijde na svět ročně 500 až 700 dětí. Cílem tohoto institutu je, stejně jako u nás, zabránit vraždám novorozenců.¹³⁹ V ČR je právní poměr mezi matkou a dítětem založen už jen na základě porodu dítěte, naproti tomu ve Francii musí dojít i k uznání mateřství ženou, která dítě porodila. Vznik právního vztahu je tak vázán i na aktivní jednání matky. Stejně tak je potřeba aktivní jednání matky k tomu, aby její identita mohla být odtajněna, resp. matka s tím musí vyslovit souhlas a nelze odhalit její totožnost proti její vůli. Souhlas matky nelze ničím nahradit. Utajené matce je tak ve Francii poskytován opravdu vysoký stupeň ochrany.¹⁴⁰

Jakýsi režim utajeného porodu byl právně zakotven již za Francouzské revoluce Konventem z roku 1793. O matku muselo být postaráno během porodu i následně po něm, přičemž veškerou péči hradil stát. O její identitě i dalších skutečnostech se zachovávala mlčenlivost. Po zavedení systému tzv. otevřené místnosti, kam matky mohly volně odkládat své děti, byl vládou v roce 1941 přijat dekret o ochraně narození, který zakotvoval bezplatnou péči matkám v souvislosti s porodem ve zdravotnických zařízeních. Posléze byl tento dekret v lehce pozměněné verzi zakomponován do zákona o rodině a sociální pomoci a nyní je právní úprava utajených porodů součástí čl. L. 222 zákona o sociální činnosti a rodině.¹⁴¹ Další část

¹³⁸ HUBÁLKOVÁ, Eva. Anonymní porody z hlediska článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech. *Správní právo*, 2003, roč. 36, č. 5 – 6, s. 282 – 288.

¹³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka: Anonymní mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 2, s. 53 – 57.

¹⁴¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 2. 2003, ve věci Odievre proti Francii, č. 42326/98.

úpravy se vyskytuje rovněž v čl. 57, čl. 311 a čl. 326 francouzského občanského zákoníku – Code Civil.

Dle stávající úpravy tedy může kterákoliv žena přijít do zdravotnického zařízení a požádat o utajení své totožnosti v souvislosti s porodem. Osobní údaje ženy jsou pak ve zdravotnické dokumentaci vynechány a místo nich je zde uvedeno označení „X“. Jméno ženy je uváděno jako „paní X“, z čehož vychází typické označení pro tyto porody, tj. porod pod X, ve francouzském originále pak *accouchement sous X*.¹⁴² Na rozdíl od české právní úpravy, není v té francouzské výslovně uvedeno, že se musí jednat o svobodnou ženu, tudíž jsou utajené porody přípustné i pro vdané ženy. Dalším rozdílem, který bych ráda zmínila je, že matka může porodit utajeně, aniž by zdravotnickému zařízení o sobě sdělila jakékoliv údaje. Žena může zanechat své údaje, případně i údaje o otci dítěte v zapečetěné obálce, ale zákonem jí není stanovena žádná povinnost, aby tak učinila. Rovněž má utajená matka právo na poskytnutí psychologické a sociální pomoci.¹⁴³

Vůči utajeným porodům se však zvedla vlna odporu, která vyústila v to, že se vláda rozhodla pro reformu systému a v roce 2002 byl přijat zákon č. 2002-93 o přístupu adoptovaných osob ve státní péči k informacím o jejich původu. Utajené porody jsou nadále možné, ale zákon zároveň zakotvuje možnost odhalit identitu matky, která dítě porodila, pokud k tomu tato žena poskytne souhlas. Za tímto účelem byla založena i nová instituce nazvaná Národní rada pro přístup k informacím o osobním původu. Cílem instituce je napomáhat oběma stranám ve zprostředkování kontaktu, tj. dítěti, které se narodilo z utajeného porodu, pomůže vyhledat informace o jeho původu, následně utajenou matku informuje o tom, že se s ní její dítě snaží zkontaktovat a zjistí, zda svolí k odtajnění její identity nebo ne.¹⁴⁴

Jako potvrzení toho, že utajené porody mohou sledovat legitimní cíle, můžeme považovat rozsudek ve věci *Odievre proti Francii*,¹⁴⁵ o kterém jsem pojednávala již v druhé kapitole.

Podobnou úpravu utajených porodů, jako je ta francouzská, zakotvují právní řády v Lucembursku a Itálii. Rovněž tyto státy přiznávají biologickým rodičům, tedy matkám, možnost neuvádět své identifikační údaje v zápisech příslušných matrik. Naproti tomu mnoho

---

¹⁴² FLÍDROVÁ, Adéla. Anonymní porod? *Jurisprudence*, 2004, roč. 2, č. 4, s. 10 - 14.

¹⁴³ Čl. L. 222 – 6 zákona o sociální činnosti a rodině.

¹⁴⁴ FLÍDROVÁ, Adéla. Anonymní porod? *Jurisprudence*, 2004, roč. 2, č. 4, s. 10 - 14.

¹⁴⁵ HŮLKA, Štěpán. K problematice utajených porodů. *Jurisprudence*, 2005, roč. 14, č. 7, s. 52 – 56.

evropských zemí ve svém právním řádu výslovně zakotvuje povinnost uvést jména rodičů, např. Norsko, Dánsko, Nizozemí, Velká Británie, atd.¹⁴⁶

5.2 Německo

Ráda bych poskytla i náhled na situaci u našich sousedů. V Německu se potýkali s velkým množstvím nalezení opuštěných nebo už mrtvých novorozenců. V reakci na to byly po celém Německu zavedeny tzv. „Babyklappe“, které by se daly přirovnat k českým Baby boxům. Dávají možnost matkám anonymně odevzdat své dítě do speciálních boxů s postýlkou, které jsou umístěny ve zdech nemocnic. O chvíli později box pomocí signálu ohlásí zdravotnímu personálu, že do něj bylo vloženo dítě. Když se žena, která dítě takto vložila do boxu, pro něj do osmi týdnů nevrátí zpět, je dítě předáno k adopci. Tento institut má však mnoho odpůrců.¹⁴⁷ Následně v roce 2014 došlo po několika neúspěšných návrzích k právnímu zakotvení institutu, který je podobný našemu utajenému porodu, a to zákonem o diskretních porodech. Stanovuje možnost nastávajících matek využít poradenskou a lékařskou pomoc ve zdravotnickém zařízení, zahrnující zejména poskytnutí informací o postupu a právních následcích diskretního porodu. Pokud se žena rozhodne pro tento způsob porodu, dle § 26 odst. 1 zákona o diskretním porodu si vymyslí jméno a příjmení, neboli pseudonym, pod kterým bude v průběhu porodu vystupovat. Pravé údaje o matce dítěte budou zaznamenány v zapečetěné obálce, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nahlédnutí a aby v případě potřeby bylo možné zjistit totožnost matky. Matka má rovněž možnost vymyslet dítěti jméno. Dle § 31 má dítě narozené z diskretního porodu ve věku 16 let právo nahlédnout do obálky, ve které jsou uvedeny údaje o jeho původu. S takovým postupem však musí matka souhlasit. Pokud ovšem nesouhlasí, má dítě ještě možnost podat tzv. komplementární žalobu dle § 32. Soud pro rodinné záležitosti poté posoudí, zda zájem dítěte na znalost svého původu převáží nad zájmem matky na utajení identity. Soud může matku vyslechnout osobně, a to v nepřítomnosti ostatních účastníků řízení, aby její totožnost zůstala utajena.¹⁴⁸

Na rozdíl od naší právní úpravy tak v Německu mají upraveno i řízení o otevření obálky s údaji matky a také je výslovně zakotveno právo matky dítě pojmenovat. Rovněž se liší věk dítěte, od kterého může nahlížet do listin obsahujících údaje o matce. K zakotvení daného institutu došlo v Německu o 10 let později než u nás, ale tato doba spolu s předchozími neúspěšnými návrhy zřejmě jen pomohly k propracovanější úpravě.

---

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ FLÍDROVÁ, Adéla. Anonymní porod? *Jurisprudence*, 2004, roč. 2, č. 4, s. 10 - 14.

¹⁴⁸ Zákon o diskretních porodech, v německém originále Gesetz zur Vermeidung und Bewältigung von Schwangerschaftskonflikten (Schwangerschaftskonfliktgesetz - SchKG).

5.3 Slovensko

V neposlední řadě bych chtěla srovnat naši právní úpravu se slovenskou. Na Slovensku došlo k zakotvení institutu utajených porodů ve stejném roce jako u nás zákonem č. 576/2004 Z. z., o zdravotnej starostlivosti. Dle § 11 odst. 11 příslušného zákona má žena možnost písemně požádat o utajení své identity v souvislosti s porodem a následně právo na ochranu svých osobních údajů. Dle § 6a musí ošetřující lékař ženě, která se rozhodla pro utajení, poskytnout patřičné poučení. O utajené ženě se dle § 19 odst. 4 vedou dvě složky, jedna zvláštní obsahující údaje o těhotenství, porodu a údaje nezbytné ke zjištění její anamnézy. V druhé složce jsou pak identifikační údaje ženy a její žádost o utajení. Matka dítěte má dle § 23 odst. 7 po dobu 6 týdnů po porodu právo písemně odvolat svou žádost o utajení identity, tzn., může si vše rozmyslet a převzít dítě do své péče. Pokud k odvolání nedojde, obě složky se spojí do jedné, následně se zapečetí a odešlou ministerstvu zdravotnictví.¹⁴⁹ Cílem utajeným porodů na Slovensku je mimo jiné i rychlejší osvojení dítěte, k čemuž je v § 102 odst. 1 písm. c) zákona o rodině zakotveno, že k osvojení není potřeba souhlasu rodičů, pokud je rodičem dítěte žena, která požádala o utajení své identity v souvislosti s porodem a po dobu dvou měsíců po porodu neprojevila o dítě žádný zájem.¹⁵⁰ Taková úprava v ČR chybí a zřejmě by pomohla vyhnout se mnohdy brzkému rozpečetění zdravotnické dokumentace v řízení o osvojení.

Naše úpravy se shodují v tom, že ženy musí podat žádost o utajení své totožnosti písemně. Rovněž vedené dvojí dokumentace je stejné. Zapečetěná zdravotnická dokumentace obsahující údaje matky je však na Slovensku shromažďována centrálně u ministerstva zdravotnictví a není tak nadále uložena ve zdravotnickém zařízení, ve kterém k porodu došlo. Nicméně největší rozdíl od naší úpravy spatřuji v tom, že ve slovenském zákoně o zdravotnej starostlivosti není stanovena žádná podmínka, že by se muselo jednat o ženu neprovdanou, resp. ženu, jejímuž manželé nespovídají domněnka otcovství. Rovněž zde není stanovena podmínka trvalého pobytu ženy na území Slovenska. Představa, že i vdané ženy mohou využít institutu utajených porodů, je pro mě však naprosto nepochopitelná a nepředstavitelná. Dle mého názoru by v takovém případě měl s žádostí matky o utajení vyjádřit souhlas i její manžel, protože jinak by to byla naprostá ignorace jeho práv k dítěti.

---

¹⁴⁹ Zákon č. 576/2004 Z. z., o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁵⁰ Zákon č. 35/2005 Z. z., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Závěr

Porody s utajenou totožností matky zavádí legální možnost, jak matka může opustit své dítě, přestože jednostranné (ani dvoustranné) vzdání se dítěte u nás není právně možné. Žena může v kterémkoliv zdravotnickém zařízení podat písemnou žádost, že chce podstoupit utajený porod. Na tuto možnost musí být zdravotnická zařízení připravena. Je třeba se však zamyslet, do jaké míry je identita matky opravdu utajena.

Institut porodu s utajenou totožností matky byl v ČR právně zakotven v roce 2004, tedy před 15 lety, a přesto je kolem něj spousta otázek, které nejsou legislativně, ani judikatorně postaveny na jisto. To samo o sobě vypovídá o tom, že se nejedná o příliš propracovaný institut. Může to být způsobeno tím, že v praxi u nás nebývá utajený porod zase tak často využíván, v porovnání třeba s Francií, a proto není na zákonodárce vyvíjen dostatečný tlak ze strany veřejnosti, aby došlo ke zlepšení stávající právní úpravy. Důvodem nevyužívání institutu je pak zejména nedostatečná informovanost veřejnosti o všech možnostech, které se ženě v obtížné životní situaci nabízí. Napomoci by mohla například informační povinnost zdravotnických pracovníků vůči nastávajícím matkám, které se rozhodli svou situaci řešit umělým přerušením těhotenství, přičemž by matkám byly vysvětleny i jejich další možnosti a jejich důsledky.

Jelikož naše právní úprava mateřství je postavena na principu „*Mater semper certa est*“, jenž se projevuje v § 775 NOZ, a dle kterého je matkou dítěte žena, která dítě porodila, je žena považována za matku dítěte i přesto, že požádala o utajení své totožnosti v souvislosti s porodem. Nastává tak situace, kdy dítě sice právně vzato matku má, ale ta o něj neprojevuje zájem, nechce o něj pečovat ani vykonávat svou rodičovskou odpovědnost. Přestože literatura tvrdí, že dítě narozené z utajeného porodu nemá status nalezence, realita je jiná a s dítětem je třeba v jistých situacích zacházet, jako by tento status mělo. Právní poměr mezi matkou a dítětem zaniká až rozhodnutím o osvojení dítěte. Do té doby by veškerá práva a povinnosti k dítěti měla vykonávat jeho matka, ta však již projevila svou vůli, že o dítě pečovat nehodlá. Nejsnazší by proto bylo dítěti jmenovat poručníka. To však není možné, protože nejsou splněny zákonné náležitosti a matka tak bude účastníkem řízení o osvojení dítěte, čímž dojde k narušení jejího utajení. Když však budou nastávající matky seznámeny se všemi důsledky utajeného porodu včetně možného odhalení identity před soudem v řízení o osvojení, ke kterému může dojít ne příliš dlouho po porodu, budou vůbec chtít využít tento institut? Dle mého názoru je to spíše odradí a rozhodnou se raději pro jinou možnost. Řešením by mohlo být zakotvení ustanovení, že souhlas matky, resp. rodičů dítěte, není třeba v případech

utajených porodů vyžadovat, za podmínky, že matka neprojeví po určitou dobu o dítě zájem, podobně jak mají danou situaci vyřešenou na Slovensku.

Největším nedostatkem naší právní úpravy však bezesporu je neupravení podmínek a důvodů pro rozpečetění zdravotnické dokumentace. Není tak zcela jasné, v jakých případech bude mít dítě nárok na zjištění totožnosti své matky. Nejistota je proto na obou stranách, dítě neví, jakými důvody má argumentovat pro otevření dokumentace s údaji o jeho matce a utajená matka zase nemá jistotu, že nebude odhalena. Dle mého názoru by mělo dojít k jednoznačnému právnímu zakotvení, jaký soud bude příslušný pro vedení řízení o rozpečetění dokumentace a na základě jakých důvodů tak může učinit. Po vzoru německé úpravy bych rovněž zakotvila, že matka bude v řízení vyslechnuta odděleně od ostatních účastníků řízení, aby bylo zachováno její utajení pro případ, že soud rozhodne, že zdravotnická dokumentace nebude otevřena.

Na závěr mi nezbývá než konstatovat, že česká právní úprava porodu s utajenou totožností matky rozhodně není dostačující a je potřeba ji novelizovat a rozšířit o nová ustanovení upravující problémové či zcela chybějící části právní úpravy. Nová úprava by měla být komplexnější a rovněž by se měla vypořádat s ustanovením § 775 NOZ. Pokud k žádné změně stávajícího právního základu utajených porodů nedojde, obávám se, že institut nadále nebude prakticky využíván a ženy v tíživé situaci se raději uchýlí k odložení dítěte do baby boxu.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. DAUBNEROVÁ, Alena. *Matriční činnost po účinnosti nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013. 175 s.
2. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. 1120 s.
3. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 400 s.
4. HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006. 398 s.
5. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 191 s.
6. RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2015. 197 s.
7. UHEREK, Pavel. *Povinná mlčenlivost zdravotnických zařízení*. Praha: Grada, 2008. 182 s.

Komentáře

1. HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, 456 s.
2. HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1380 s.
3. HRUŠÁKOVÁ, Milana, JEHLIČKA, Oldřich, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Zákon o rodině*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2005, 478 s.
4. MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. Praha: Leges, 2016, 2064 s.
5. SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, 1054 s.

Články

1. ATTL, Karel. Právní problematika porodu s utajenou totožností matky. *Prevence úrazů, otrav a násilí*, 2010, roč. 4, č. 2, s. 167 – 175.

2. FLÍDROVÁ, Adéla. Anonymní porod? *Jurisprudence*, 2004, roč. 2, č. 4, s. 10 - 14.
3. HRABÁK, Jan. Utajený porod jako nový institut zdravotnického práva. *Zdravotnictví a právo*, 2004, roč. 8, č. 10, s. 12 – 13.
4. HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Anonymní a utajené mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 2, s. 53 – 57.
5. HUBÁLKOVÁ, Eva. Anonymní porody z hlediska článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech. *Správní právo*, 2003, roč. 36, č. 5 – 6, s. 282 – 288.
6. HŮLKA, Štěpán. K problematice utajených porodů. *Jurisprudence*, 2005, roč. 14, č. 7, s. 52 – 56.
7. KODRIKOVÁ, Zuzana. „Anonymní“ porody – jsou skutečně utajené? *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 6, s. 17 – 20.
8. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Anonymita osvojení versus právo dítěte znát svůj původ. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 5, s. 158 – 164.
9. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Kauza tzv. právně volné dítě. *Právní rozhledy*, 2004, roč. 12, č. 2, s. 52 – 57.
10. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Souhlas k osvojení, přímý i blanketový, jako právní úkon směřující ke změně statusu dítěte. *Správní právo*, 2003, roč. 36, č. 5 – 6, s. 307 – 313.
11. KÜMMEL, Jan., JANKŮ, Petr. Legální anonymní odložení novorozence – současné možnosti v ČR. *Praktická gynekologie*, 2007, roč. 11, č. 4, s. 174 – 176.
12. MELICHAROVÁ, Dita. Právo znát svůj genetický původ. *Zdravotnictví a právo*, 2004, roč. 8, č. 2, s. 22 – 24.
13. NOVÁK, Tomáš, PRŮCHOVÁ, Bohumila. Problémy s tajemstvím nezrušitelného osvojení. *Právo a rodina*, 2004, roč. 6, č. 10, s. 9 – 11.
14. NOVOTNÁ, Věra. Další otázky spojené s utajenými porody. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 10, s. 15 – 17.
15. NOVOTNÁ, Věra, HOVORKA, D. Úprava výchovy dítěte odloženého do Baby boxu a dítěte narozeného v režimu utajeného porodu (2.). *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 6, s. 5 – 10.
16. POLÁKOVÁ, Martina. Určení rodičovství z pohledu práva dítěte znát své rodiče deklarovaného Úmluvou o právech dítěte. *Právní rozhledy*, 2000, roč. 8, č. 2, s. 55 – 58.
17. RÁKOS, Miroslav. Jak probíhají utajené porody v DD 0-3 Aš. *Náhradní rodinná péče*, 2000, č. 2, s. 37.
18. ZEMAN, Zdeněk. Několik poznámek k utajenému porodu z hlediska ochrany zdravotnických zařízení. *Zdravotnictví a právo*, 2005, roč. 9, č. 3 – 4, s. 35 – 37.

Internetové zdroje

1. Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství [online]. senat.cz, [citováno dne 10. 2. 2019] dostupný na <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=2626&id_var=2626>.
2. ŠPILAROVÁ, Štěpánka. Anonymní a utajený porod [online]. adamcr.cz, 4. 1. 2012 [cit. 14. 2. 2019]. Dostupné na <<http://www.adamcr.cz/informacni-odbor/nahradni-rodinna-pece/pravni-a-eticka-problematika/anonymni-a-utajeny-porod>>.

Příspěvky ve sborníku

1. NEDUCHALOVÁ, Anna. Potřebujeme vůbec anonymní porody? In *Aktuální otázky náhradní rodinné péče*, Brno: Trialog, 2003, s. 48 – 51.

Věstníky

1. Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 1/2005.
2. Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 6/2005.

Právní předpisy

1. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.
7. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
8. Všeobecný zákoník občanský.
9. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

10. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
11. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.
12. Evropský soud pro lidská práva.
13. Evropská úmluva o právní postavení dětí narozených mimo manželství.
14. Zákon č. 576/2004 Z. z., o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
15. Zákon č. 35/2005 Z. z., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
16. Gesetz zur Vermeidung und Bewältigung von Schwangerschaftskonflikten (Schwangerschaftskonfliktgesetz - SchKG).
17. Code civil.
18. Code de l'action sociale et des familles.

Důvodová zpráva

1. Důvodová zpráva k zákonu č.422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

1. Rozsudek Okresního soudu ze dne 24. 1. 2008, sp. zn. 13C 268/2007-76.
2. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 2. 2003, ve věci Odievre proti Francii, č. 42326/98.
3. Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá porody s utajenou totožností matky. Jedná se o legální možnost matky, jak se vzdát péče o své dítě. Zavedení tohoto institutu se ale příčí koncepci určování mateřství, která je zakotvena v § 775 NOZ. V práci je vymezen rozdíl mezi utajenými porody a ostatními možnostmi matky. Dále je zmíněn historický vývoj právní úpravy utajených porodů a její původ. Největší pozornost je ovšem věnována problémovým aspektům právní úpravy s cílem nalézt jejich řešení. V neposlední řadě se zabývá srovnáváním české úpravy utajených porodů s vybranými zahraničními úpravami.

Abstract

The thesis deals with births with classified identity of the mother. This is a legal possibility for a mother to give up her baby. However, the introduction of this institute is contrary to the concept of determining motherhood, which is enshrined in § 775 NOZ. The thesis defines the difference between secret births and other possibilities of the mother. Then there is also mentioned historical development of legal regulation of secret births and its origin. However, the greatest attention is dedicated to the problematic aspects of legal regulation in order to find solutions. Last but not least, it deals with the comparison of the Czech regulation of secret births with selected foreign legal regulations.

Seznam klíčových slov

Porod s utajenou totožností matky, mateřství, dítě, právo znát svůj původ, rozpečetění zdravotnické dokumentace

Key words

Birth with classified identity of the mother, motherhood, child, right to know your origin, unsealing the medical records